

Nr. 45
(299)

8-14 noiembrie 1995

DOCUMENTE AMERICANE pag. 8-9
INEDITE DESPRE REGELE MIHAI

ERWIN KESSLER

PRIVIND ÎN APOI DEGEABA

pag. 13

SECRETARUL GENERAL AL NATO, SILIT SĂ COMPARĂ ÎN FAȚA TRIBUNALULUI, OPINIA PUBLICĂ MONDIALĂ A FOST ZGUDUITĂ DE SACRIFICIUL UNUIA DINTRE MARI OAMENI POLITICI AI ACESTUI SECOL, PREMIERUL ISRAELULUI, YITZHAK RABIN. DIN PĂCATE, STATURA UNOR ASTFEL DE OAMENI DEVINE EVIDENTĂ DE MULTE ORI DOAR DUPĂ ACUMULAREA MULȚOR NEDREPTĂȚI. INCLUSIV

secretarul general al NATO, silnit să compară în fața tribunalului, opinia publică mondială a fost zguduită de sacrificiul unuia dintre marii oameni politici ai acestui secol, premierul Israelului, Yitzhak Rabin. Din păcate, statura unor astfel de oameni devine evidentă de multe ori doar după acumularea multor nedreptăți. Inclusiv

Comentarii politice, sondajele și politicienii au reamintit în nenumărate rânduri că, ținând seama de apropierea alegerilor, numărul mare de dezamăgiți, indecizi și apatici reprezintă, azi, una dintre problemele grave ale societății românești. Sigur, societățile democratice occidentale se confruntă și ele cu procente îngrijorătoare de absenteiști. Și partidele occidentale se luptă în ultimul moment să-i atragă pe nehotărâți. Dar, după doar două rânduri de alegeri libere, și după o jumătate de secol de dictaturi, a hotărâ să rămâi acasă în singura zi (la interval de patru ani) când îți poți manifesta propria voință politică reprezintă dovada unei conștiințe cetățenești încă fragile. Comentarii politice subliniază motivele de dezamăgire pe care parte din politicienii tranziției românești (de la putere, dar și din opoziție) le-au oferit electoratului. Mulți dintre ei au demonstrat o lipsă de responsabilitate pe care veniturile, substanțiale (mai ales ale celor din arcul Puterii) în raport cu cele ale populației, o trec în categoria necinstei. Clasa politică se confruntă însă, peste tot în lume, la acest sfârșit de secol, cu dezamăgirea electoratelor. Mai mult decât atât, unul după altul, lideri de partide și premieri sînt chemați în fața Justiției pentru afaceri oneroase. Aceasta nu înseamnă că s-ar fi și găsit soluții politice mai bune decât pluripartidismul ori alegerile libere. Nu înseamnă nici că oamenii politici sînt toți o apă și-un pămînt. Imediat după demisia lui Willy Claes,

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Doar binele ne mai surprinde

nedreptatea unei percepții publice eronate. Nenumărați oameni au descoperit, de pildă, abia în ultima săptămînă că sînt afectiv interesați de destinul președintelui PNȚCD, Corneliu Coposu, că prezența lui a intrat firesc, și chiar protegitor, în peisajul lor mental. Nu numai pentru membrii partidului său boala lui a devenit un motiv de anxietate, de neliniște în viitor. Presimțirea unui gol, ca și cînd, în absența lui Corneliu Coposu, România ar rămîne mai săracă. Cu inevitabilul cinism al meseriei, ziariștii au asediat spitalul în care a fost adus cel a cărui discreție și demnitate în privința suferinței erau bine cunoscute. Publicațiile de scandal și-au dat arama pe față, anunțîndu-i fără jenă moartea. Presa progubernamentală

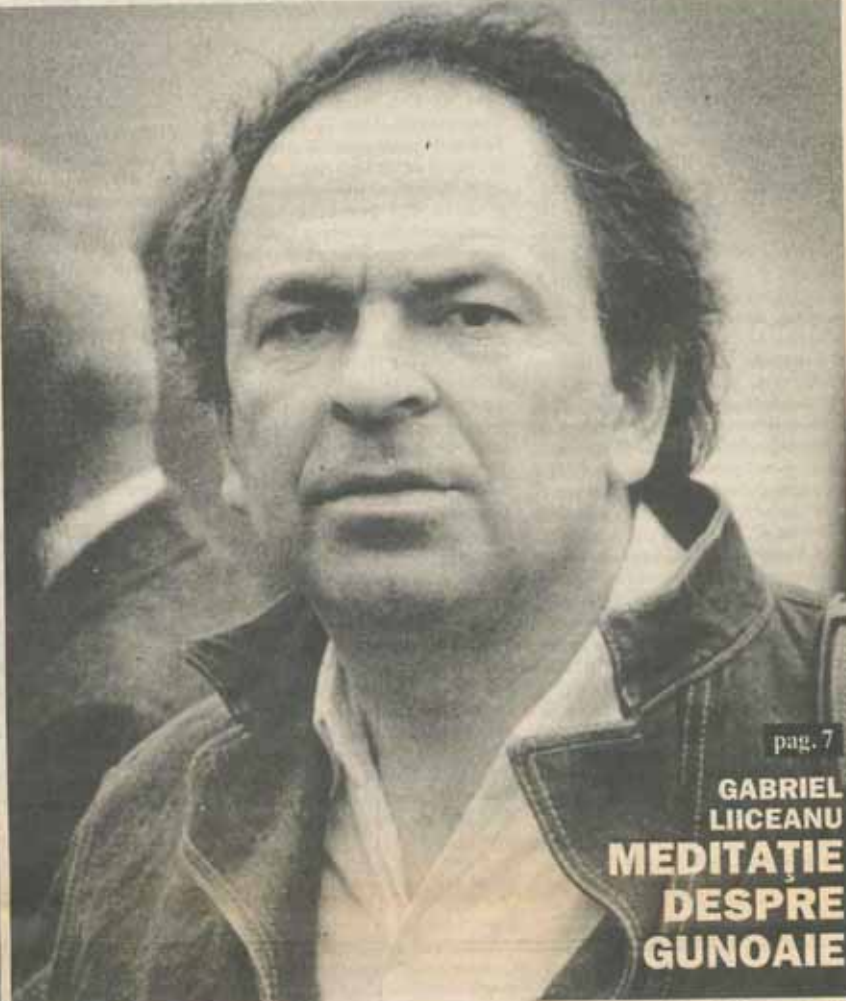
(și nu numai ea) a făcut comentarii în doi peri despre luptele interne din PNȚCD, în fapt cu nimic mai mari decît altădată. În vechea tradiție jurnalistică, pînă și presa partizană a schitat ediții de doliu și, desigur, oamenii politici și-au pregătit discursurile. E doar un an de cînd, biruind zvonuri asemănătoare privitoare la moartea sa

și la distrugerea partidului, Corneliu Coposu se reîntorcea din Germania. În lungul interviu pe care l-am făcut acasă la el, într-o atmosferă atașantă, mi-a povestit, cu o incredibilă relaxare și cu un umor neașteptat, că fusese la curent cu toate zvonurile macabre. Că nu l-au afectat deloc, că l-au mirat doar, uneori, cei care li așteptau moartea. Și că, la întoarcerea în țară, s-a dus, în conferința de presă, la cel mai nerăbdător dintre colegii săi și i-a spus: „Iartă-mă că n-am murit. Poate data viitoare”.

Iată că, ajutat de devotamentul și competența medicilor, el a mai „revenit” încă o dată, în timp ce ochii scormonitori din toate părțile mai caută încă în rezerva de cadre a partidului succesorul posibil – cu aceeași putere

psihică, cu același echilibru interior și același devotament pentru un crez politic. Numai că oamenii-simbol sînt rari în orice viață politică, nu doar într-a noastră. Partidul „său” (cum obișnuiește să se spună), fără îndoială cel mai mare al Opoziției, despre care în interviul amintit apunea că nu este un partid de lideri, ci de doctrină, dătoază în fapt mult imaginii lui Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Corneliu Coposu. Și, mai devreme sau mai tîrziu, partidul trebuie să treacă prin această probă, așa cum trebuie să ducă mai departe infuzia de oameni mai tineri în structurile sale, pe care au început-o alegerile din anumite filiale.

Intr-o lume egoistă, stresată și lacomă, cum este deseori văzută lumea tranziției noastre și fără antrenamentul solidarității, cu nenumărate și deseori absurde lupte pentru putere, Corneliu Coposu a impus autoritatea bazată pe respect, fără constrîngere și fără recompensă. (Ce recompense poate oferi un partid aflat de 5 ani în opoziție?) Într-o lume știută ca apatică, studenții au adus surpriza entuziasmului pus în slujba unor revendicări sociale. Acestea sînt par dovezi de ultimă oră că reacțiile societății românești sînt uneori mai „bune” decît le evaluează comentarii sceptici și pesimiști – mai numeroși la noi decît pe alte meleaguri. Ori că reacția bună a societății românești surprinde prognozele lucide, așa cum le-au surprins și în decembrie '89.

pag. 7

GABRIEL LIICEANU
MEDITAȚIE
DESPRE
GUNOAIE

PAVEL CÂMPEANU

pag. 10

EXTREMISMUL ÎN TREI VIZIUNI

Un răspuns pentru Pavel Câmpeanu

În numărul 44 al revistei „22”, p. 2, s-a publicat un text al lui Pavel Câmpeanu, precedat de un fragment dintr-o scrisoare a mea prin care, menținându-mi opinia că textul domniei sale nu poate interesa un număr larg de cititori, îl invitam (pentru a doua oară) la o discuție.

Intrucât d-l Pavel Câmpeanu nu a dat nici un răspuns invitației, am publicat textul respectiv la rubrica intitulată „Curier”, urmînd ca eu să-i răspund în numărul următor.

• Țin de la început să precizez că nu împărtășesc opinia lui Andrei Cornea referitoare la „convertirea la naționalism” a lui Nicolae Manolescu. Mi se pare, prin urmare, aberantă acuzația că din acest motiv „22” i-ar fi oferit „o ospitalitate mai mult decît călduroasă”.

• Pozițiile „discutabile” ale revistei invocate de d-l Pavel Câmpeanu nu sînt, pare-se, atît de multe, de vreme ce domnia sa recurge la cele deja „inerminate”, de acum aproape doi ani și acum peste șase luni, în note publicate de multă vreme în „22”, semnate de domnia sa (cu referire la articolele lui Adrian Niculescu despre cabinetul Berlusconi și cel al lui Cornel Iancu despre mineria de). Cît privește scrisoarea referitoare la UDMR, țin să reamintesc că la rubrica „Curier”, unde a apărut, publicăm toate opiniile cititorilor noștri, chiar dacă uneori sînt discutabile (inclusiv amenințări la adresa redacției), ori texte cu caracter epistolar, care nu reprezintă neapărat opinia redacției. Opiniile discutabile își găsesc de regulă o replică ulterioară, de obicei tot în pagina 2. Cum oamenii au tot mai puțin timp, numărul scrisorilor nu este atît de mare încît să opereze preferințele cuiva. Oricum, acel cineva nu pot fi decît eu, pentru că responsabilitatea paginii îmi revine. Mai devreme sau mai tîrziu, aproape toate scrisorile primite la redacție au fost publicate.

• În ceea ce privește Consiliul „22”, el a fost constituit, așa cum am scris în *Un răspuns pentru Gabriel Andreescu*, care i-a prilejuit d-lui Pavel Câmpeanu lungul său comentariu, „din dorința de a da o recunoaștere publică acelor colaboratori marcanți ai revistei care s-au implicat mai mult în viața ei cu sugestii tematice, cu soluții tehnice, publicistice etc.”. Din citatul integral reiese, cred, clar că nu am intenționat să operăm o discriminare valorică între autori și nici să-i subapreciem pe cei care nu figurează în această casetă, ci să recunoaștem implicarea generoasă a unora dintre ei în problemele revistei. Redactorul-șef al revistei „22” a apelat, de altfel, la d-l Pavel Câmpeanu, acum cîteva luni, pentru rubrica de sondaje. Domnia sa a promis că va da un răspuns după ce se va mai gîndi. De atunci și pînă acum, singurul răspuns a fost textul din numărul 44.

• Membrii GDS au, desigur, prioritatea de publicare în revista editată de GDS, dar nu am înțeles niciodată că „22” trebuie să devină o revistă

de club cît mai închis. Altfel, nici nu ar fi fost cu puțință apariția în paginile ei a unor semnături ca cele ale lui Ilie Șerbănescu, H.-R. Patapievici, Dan C. Mihăilescu, Erwin Kessler sau ale altor autori apreciați de cititorii noștri.

• Am fost cu deosebire surprins să aflu din textul d-lui Pavel Câmpeanu de „enorma lipsă de diferență cu care redactorul-șef tratează una dintre cele mai respectabile personalități ale vieții noastre publice”. Cred că împotriva acestei afirmații pledeză mai mult decît răspunzător faptul că Gabriel Andreescu rămîne în continuare nu doar unul dintre colaboratorii noștri privilegiați, ci și unul dintre membrii Consiliului „22”.

• Multe dintre obiecțiile textului d-lui Câmpeanu se referă, în realitate, la probleme pur administrative, care vizează viața internă a redacției și care nu au ce căuta, după opinia mea, în paginile unei publicații. Nu am citit niciodată în vreunul dintre săptămînalele occidentale de marcă (și, de altfel, în nici o altă publicație) astfel de texte cum sînt cele ale d-lor Gabriel Andreescu ori Pavel Câmpeanu. Iar decizia mea de a le publica este prin ea însăși o decizie de sine, pe care mi-am asumat-o din dorința de a demonstra încă o dată întreaga noastră deschidere față de obiecțiile și reproșurile care ni se aduc.

• Redactorii-șefi au peste tot în lume dreptul de a-și face o echipă (drept pe care și GDS l-a acordat redactorului-șef al revistei „22”) și de a face structura unei reviste. Dacă revista este proastă, nu se vinde etc., Consiliul de Administrație în măsurile pe care le crede de cuviință. Dar a „demasca” în fața cititorilor un redactor-șef, cu deosebire pentru „greșeli ideologice”, este un procedeu ce amintește de alte timpuri și alte instanțe. În orice caz, nu de o instanță morală, precum și-a propus să fie GDS.

• Țin să-i mai precizez d-lui Pavel Câmpeanu că, întrucît este o publicație independentă, revista nu intenționează să se implice în campania electorală.

Gabriela Adameșteanu
7 nov. 1995

(...) Noi, conducătorii și reprezentanții Bisericilor creștine istorice de limba maghiară din România, ne exprimăm (...) dorința ca și Bisericile noastre să-și asume partea ce le revine în slujba reconcilierii. Înainte însă de a ne ocupa în fond cu propunerea președintelui fărăi privind reconcilierea, considerăm necesară atragerea atenției asupra inițiativelor precedente (...). Reținem propunerea primului-ministru maghiar, Gyula Horn, privind reconcilierea istorică maghiaro-română, pe care a făcut-o președintele PDSR, Oliviu Gherman, la Szegedin, în mai 1994. (...) Amintim propunerea UDMR privind organizarea unei mese rotunde între românii și maghiarii din România pe care Uniunea a repetat-o de mai

multe ori după Congresul din 1991 de la Tirgu-Mureș. În urma acestor inițiative, Bisericile semnatare ale prezentei declarații au invitat în repetate rînduri Biserica Ortodoxă și celelalte Biserici creștine din țară la dialog (...). În februarie 1995, reprezentanții noștri clerici și laici au pledat pentru reconciliere, cu ocazia discuțiilor purtate la Atlanta cu membrii Guvernului român.

(...) După opinia noastră, (...) Constituția României are nevoie de modificări și completări. (...) Propunem următoarele:

Articolul I – Statul român
Text actual: (1) România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil (...)

Text propus: (1) România este stat suveran și independent, unitar și indivizibil (...)

Articolul II – Suveranitatea
Text actual: (1) Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative și prin referendum.

Text propus: (1) Suveranitatea națională aparține popoarelor din România, care o exercită prin organele lor reprezentative și prin referendum.

Conform rezultatelor recensămîntului populației din 5 ianuarie 1992, România avea 22.760.449 locuitori. Dintre aceștia, 20.352.980 români (89,43%), 1.620.199 maghiari (7,1%), 409.723 romi (1,8%), 119.436 germani (0,5%), 66.833 ucraineni (0,3%), 38.688 lipoveni-ruși (0,2%), 29.533 turci (0,1%), 29.080 sîrbi (0,1%), 24.649 tătari (0,1%), 20.672 slovaci (0,1%), precum și bulgari (9.107), croați (4.180), cehi (5.800), polonezi (4.247), greci (3.897), armeni (2.083) și alții (9.467). Aceștia din urmă însumează 0,3%.

Datele de mai sus dovedesc fără echivoc că România nu este un stat național, ci unul multinațional.

Articolul 13 – Limba oficială
Text actual: În România limba oficială este limba română.

Text propus: În România limba oficială este limba română. În teritoriile administrative și în localitățile în care ponderea vreunui dintre minorități atinge 10%, limba acelei minorități devine și ea limbă oficială.

(...)
Articolul 32 – Dreptul la învățătură
Text actual: (2) Învățămîntul de toate gradele se desfășoară în limba română. În condițiile legii, învățămîntul se poate desfășura și într-o limbă de circulație internațională.

Text propus: (2) Învățămîntul de toate gradele se desfășoară în limba română, în limbile minorităților naționale sau într-o limbă de circulație internațională.

Text actual: (3) Dreptul persoanelor aparținînd minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sînt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi (...)

Text propus: (3) Învățămîntul este de stat, confesional și particular (...)
Text actual: (5) Instituțiile de învățămînt, inclusiv cele particulare, se înființează și își desfășoară activitatea în condițiile legii.

Text propus: (5) Instituțiile de învățămînt, inclusiv cele bisericesti și particulare, se înființează și își desfășoară activitatea în condițiile legii.

Text actual: (7) Statul asigură libertatea învățămîntului religios potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățămîntul religios este organizat și garantat de lege.

Text propus: (7) Statul asigură libertatea învățămîntului religios potrivit cerințelor specifice fiecărei Biserici. În școlile de stat, învățămîntul religios este organizat și garantat, în mod obligatoriu, la nivelul învățămîntului general, gimnazial și liceal. Bisericile pot înființa (individual sau împreună cu alții instituții de învățămînt pentru pregătirea personalului de cult. Forma, gradul și numărul instituțiilor de învățămînt proprii este stabilită în mod liber de către fiecare Biserică în parte. Bisericile pot înființa și menține individual sau împreună cu alții instituții de învățămînt confesionale de cultură generală, profesionale sau postliceale de toate gradele.

Articolul 41 – Protecția proprietății private (...)

Text actual: (2) Proprietatea privată este ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular. (...)

Text propus: (2) Proprietatea privată este garantată în mod egal de lege, indiferent de titular.

Articolul 146 – Inițiativa revizurii Constituției

Text actual: (2) Cetățenii care inițiază revizuirea Constituției trebuie să provină din cel puțin jumătate din județele țării, iar în fiecare din aceste județe sau în municipiul București trebuie să fi înregistrate cel puțin 20.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.

Text propus: (2) Cel puțin jumătate dintre cetățenii care inițiază revizuirea Constituției trebuie să provină din locuitorii județelor țării, iar în fiecare din aceste județe trebuie să fie înregistrate cel puțin 10.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.

Propunerile noastre privind modificarea Constituției sînt menite să asigure realizarea doar a unei singure condiții – e adevărat, fundamentale: a reconcilierii româno-maghiare. Va fi inevitabil să promovăm noi discuții pe marginea altor subiecte, precum noua lege a cultelor, statutele Bisericilor noastre, retrocedarea bunurilor noastre mobile și imobile, formularea și reprezentarea intereselor comunității noastre naționale, despre măsurile discriminatorii luate împotriva Bisericilor noastre comparativ cu Bisericile majoritare, respectiv despre tot ceea ce împiedică instaurarea egalității reale dintre comunitățile noastre. (...)

Oradea, 14 sept. 1995

Arhiepiscopia Romano-catolică Alba Iulia – Dr. Jakubiny György, arhiepiscop; Episcopia Romano-catolică Oradea – Tempfli József, episcop; Episcopia Romano-catolică Satu Mare – Reizer Pál, episcop; Biserica Unitariană Cluj-Napoca – Dr. Erdő János, episcop; Eparhia Reformată de pe lingă Piața Craiovei – Tokés László, episcop; Eparhia Reformată din Ardeal – Dr. Csiba Kálmán, episcop; Superintendența Evanghelică Sinodo-presbiteriană – Mózes Árpád, episcop.

ANDREI CORNEA

Asasinatul

Ce oare a împins mina celui care, cu trei gloanțe de revolver, l-a ucis, simbătă 4 noiembrie, la Tel Aviv, pe primul-ministru al Israelului, Yitzhak Rabin? Asasinul, student la o academie religioasă, făcea parte dintre acei israelieni de extremă dreaptă, ostili oricărui compromis cu arabii în general și cu palestinienii în particular. Începutul punerii în aplicare a acordului istoric israelo-palestinian, semnat de Rabin și de Arafat, prin care regiuni însemnate din Cisordania căpătau, prin retragerea treptată a armatei israeliene, un statut de auto-guvernare, i-a împins pe acești radicali evrei la ultima extremitate a miniei și a frustrării. Unul dintre ei a trecut de la amenințări la fapte și a tras. Pe de altă parte, în timp ce terribila știre a morții primului-ministru se răspindea, alți extremiști, fanaticii arabi de data aceasta, din Hamas și Jihadul islamic, descărcau în aer puștile, în semn de sumbră bucurie.

În lumea modernă, în care terorismul politic a devenit o realitate destul de banalizată, uciderea șefului unui stat pentru a încerca modificarea politicii acestuia nu este totuși un eveniment foarte curent. Chiar în Orientul Mijlociu, de la asasinarea lui Anwar el-Saddat, care a trebuit să plătească cu viața pentru pacea cu Israelul, așa cum Rabin a plătit aiudoma acum pentru pacea cu palestinienii, terorismul s-a concentrat în general asupra țintelor civile.

Dincolo de ura și resentimentul personal, un terorist ucide capul unui stat, ori un prim-ministru, deoarece speră că astfel el va schimba cursul politicii statului respectiv, fie direct, prin înlocuirea celui dispărut, fie indirect, prin teama pe care o trezește în rândurile clasei politice. Or, este uimitor să vezi cât de puțin a influențat asasinatul, în epoca modernă cel puțin, direcția generală a politicii. Moartea sub gloanțe a lui Abraham Lincoln nu a servit căușii de puțin cauzei Sudului; împușcarea țarului Alexandru al II-lea în 1881 de către un anarhist a condus la înăsprirea autocratismului sub Alexandru al III-lea; uciderea lui J.F. Kennedy nu a determinat schimbări în politica americană, fie internă, fie externă; în fine, politica de conciliere a Egiptului cu Israelul a fost continuată de urmașul lui Saddat, Mubarak. Este puțin probabil acum că dispariția lui Rabin va răsturna politica israeliană față de arabi și de palestinieni. Shimon Peres, care a preluat, provizoriu, președinția Consiliului de Miniștri israelian, va continua cu siguranță politica de pînă acum. Vor fi apoi, desigur, organizate alegeri generale. Or, dacă pînă acum dreapta (Likud), condusă de Benjamin Netanyahu, opusă autonomiei palestinienilor, părea destul de puternică, e posibil ca emoția generală produsă de moartea violentă a lui Rabin să încurajeze un avans al stîngii. Oamenii tind spontan să se solidarizeze cu victimele, dacă acestea au dat dovadă de mare curaj și au murit la gîtorie, dovedindu-se adevărați oameni de stat. Tragedia impresionează masele uneori-e mai mult decît un bun discurs politic sau un program electoral atrăgător. Așa cum terorismul „civil” nu a făcut decît să discrediteze organizațiile respective, care, în unele cazuri (OEP, IRA), au înțeles că nu-și pot

realiza scopurile politice decît renunțînd la violență, terorismul ce țîntește „virful” s-a dovedit pe cit de impresionant, pe atît de inutil.

Atunci, dacă asasinatul comis asupra capului statului este, în general, fără sens, pentru ce se găsec totuși oameni care să încerce să-l practice, în pofida imenselor dificultăți și riscuri pe care o astfel de întreprindere le presupune? Cel puțin teroristul care pune bombe în stațiile de metrou intenționează ceva simplu, evident și ușor de înțeles: să înspăimînte populația, să creeze o emoție populară favorabilă cauzei sale. Dimpotrivă, cred că în cazul terorismului „la vir” motivația pragmatică este insuficientă și trebuie invocate motive, după părerea mea, de ordin religios și mistic.

Într-adevăr, pentru o mentalitate arhaică și religioasă, capul statului nu este șeful unui sistem organizațional mai mult sau mai puțin impersonal și care funcționează în temeiul unor mecanisme complicate și subtile. El nu vede în stat o rețea de sisteme de luare a deciziilor, ci un organism viu, al cărui centru vital este regele, președintele sau primul-ministru. Asemenea Regelui Pescar din *Romanul Graalului*, regele arhaic este înțeles ca un garant al ordinii umane și cosmice în același timp. Boala sau suferința sa pot antrena sterilitatea pămîntului și a femeilor ori produce cataclisme cosmice. În unele culturi africane, regele bolnav era ucis în taină și înlocuit, astfel încît moartea sa să nu trebuia să fie recunoscută oficial. Formula tradițională „regele a murit, trăiască regele” exprimă încă reprezentarea arhaică, potrivit cu care moartea suveranului nu poate fi acceptată decît dacă urmașul său viu este deja întronat, deoarece altminteri ordinea socială și cosmică ar fi grav afectată.

Atunci, conform aceleiași mentalități, dacă este ucis violent capul statului, statul în întregul său trebuie să se clatine sau chiar să riște nimicirea. Iată sensul profund al acestui tip de terorism: prin identificarea magică a ordinii sociale și politice cu un conducător se dorește distrugerea acesteia din urmă prin uciderea conducătorului. Nu întîmplător, asasinul lui Rabin a pretins că Dumnezeu l-a cerut să tragă în primul-ministru. Să-l invoc pe Dumnezeu într-o țară în care, pare-se, Dumnezeu chiar s-a născut sună a motivație aproape trivială. Yitzhak Rabin a fost, așadar, omorît de un fanatic mistic de tip arhaic tot atît cît a fost doborît de glont. Se explică astfel, după părerea mea, de ce acest tip de asasin este imun la proba realității, de ce ei nu renunță la tentativele lor sîngeroase. În pofida evidenței că mersul istoriei nu poate fi schimbat de revolver. O credință religioasă desface proba realității.

Nu este o noutate că lumea noastră atît de tehnologizată și de computerizată cade adesea pradă unor reprezentări tradiționale, unor instincte primordiale, unor forțe obscure ale inconștientului. Și, din păcate, iată, ni s-a reamintit într-o simbătă de noiembrie că e un adevăr și în vorba veche a lui Lucretius Carus „tantum religio potuit suadere malorum” (cît de mari nenorociri nu au sozit la sfatul religiei!).

MARȚI 31 OCT.

• **PL '93 a început campania electorală „în forță”**

Horia Rusu a arătat că afirmațiile lui Dinu Patriciu prin care președintele Ion Iliescu era numit „criminal și trădător de țară” reprezintă declarații politice și marchează începerea oficială a campaniei electorale a partidului.

• **Guvernul a aprobat proiectul de buget pentru 1996**

Executivul a adoptat proiectul de lege privind bugetul de stat pe 1996. Fundamentarea bugetului s-a făcut pe baza unei creșteri economice estimate la 4,5% față de 1995 și a unei rate a inflației care nu va depăși 20%. Deficitul calculat la nivelul bugetului general consolidat al statului reprezintă 2,9% din PIB. Va continua finanțarea unor proiecte de interes național în energetică, minerit, construcții de locuințe, modernizarea infrastructurii și în serviciile sociale.

MIERCURI 1 NOV.

• **Gheorghe Funar îi scrie lui Ion Iliescu**

Președintele PUNR, Gheorghe Funar, a adresat o scrisoare deschisă președintelui Ion Iliescu, căruia îi cere să se adreseze Parchetului General cu solicitarea de a fi ridicată imunitatea parlamentară celor incriminați în raportul „Apartamentul”, demnitari care ocupă sau au ocupat locuințe dobîndite ilegal.

• **Mircea Hamza a demisionat din PRM**

Prin-o scrisoare deschisă adresată președintelui PRM, vicepreședintele acestui partid, Mircea Hamza, își anunță demisia. Hamza îl consideră răspunzător pe C.V. Tudor de faptul că a manifestat o atitudine de „xenofobie și ostilitate oricărui elemente alogene”, că în momentele apropiate României de Occident el „s-a ridicat împotriva”. „Vom rămîne în istorie ca fiind singurii care, refuzînd Occidentul, am adoptat în consecință Răsăritul reprezentat de Rusia”, conchide Hamza. În replică, Vadim îl acuză pe fostul vicepreședinte PRM de carerism.

• **România și Ucraina în conflict diplomatic**

Într-o declarație oficială, Ministerul de Externe și-a exprimat surprinderea față de tonul și conținutul declarațiilor ambasadorului cu însărcinări speciale Vladimir Vasilenko, șeful echipei ucrainene de negocieri pentru tratatul cu România. Vasilenko a declarat că tratatul nu poate fi încheiat din cauză că România are pretenții teritoriale.

• **Președintele Iliescu îl acuză pe Tökés László de extremism**

Președintele Ion Iliescu l-a acuzat pe liderul UDMR, Tökés László, de extremism și atitudini antiromânești, răspunzînd astfel declarațiilor episcopului reformat referitor la autonomia teritorială.

JOI 2 NOV.

• **Deputații au modificat Legea învățămîntului**

Plenul Camerei Deputaților a stabilit că învățămîntul universitar de stat este gratuit, cu excepția taxelor pentru concursul de admitere, imatriculări, reinmatriculări și repetarea examenului de absolvire sau de licență. Studenții vor fi reprezentați în consiliile facultăților și în senatele universitare în proporție de 1/4 din numărul membrilor acestor foruri, în condițiile stabilite prin Carta universitară.

• **PDSR dorește anchetarea Jocurilor „Caritas”**

Președintele Senatului, Oliviu Gherman, a adresat o scrisoare președintelui Camerei Deputaților prin care propune ca la prima ședință comună a Camerei legislative să se ia în discuție înființarea unei comisii

speciale pentru investigarea Jocurilor de intrajutorare de tip „Caritas”.

VINERI 3 NOV.

• **CDR amină oferta PD**

CDR apreciază ca prematură și inoportună propunerea PD privind semnarea unui protocol de colaborare pentru alegerile locale și generale. Întruniți în cadrul Consiliului Convenției, liderii CDR au fost unanimi în privința inactualității ofertei PD, pe care o văd cel mult „materializată într-un protocol tehnic și nu într-o alianță politică”.

• **Liderii PL '93 - cercetați pentru evaziune fiscală**

Specialiștii din IGP cercetează legalitatea contractului de vânzare-cumpărare a unui cargon, tranzacție în care sînt implicați liderii PL '93 Dinu Patriciu și Raymond Luca. Aceștia sînt cercetați pentru evaziune fiscală, deoarece au vîndut cu un dolar un cargon achiziționat pentru suma de 2,2 milioane dolari, tranzacția efectuîndu-se prin intermediul unei firme aparținînd deputatului Dinu Patriciu.

• **TMB respinge înregistrarea PCR**
Secția a IV-a civilă a Tribunalului Municipiului București a respins cererea de înregistrare, ca persoană juridică, a PCR-Tirgu-Jiu.

SIMBĂTĂ 4 NOV.

• **PUNR critică deschis PDSR și Guvernul**

La Conferința județeană Cluj a PUNR, desfășurată la Cluj, a fost criticată virulent politica guvernamentală și a PDSR. „PDSR tinde să devină un partid unic. Primul ministru este obligat să facă o politică electorală. Nu s-a reușit stoparea corupției. În proporție de 40-50%, economia națională este una subterană. Siguranța națională este este grav afectată prin luarea de bani de la Armată pentru a se importa grîu”, a declarat deputatul PUNR Vasile Matei.

• **România nu semnat acordul stand-by cu FMI**

În ciuda asigurărilor favorabile ale Guvernului, delegația FMI a părăsit Bucureștiul fără a semna acordul stand-by cu partea română. Dacă FMI va refuza derularea tranșei de 300.000 de dolari, numeroase organisme financiare externe vor refuza să mai colaboreze cu țara noastră. Deficitul din contul extern curent este de 1 miliard și jumătate de dolari, iar rezervele proprii sînt la cote de alertă.

LUNI 6 NOV.

• **Conferința de presă a PNȚCD**

PNȚCD se pronunță în favoarea continuării dialogului cu Guvernul privind bugetul pe 1996, chiar dacă acesta va intra în dezbaterile comisiilor parlamentare de specialitate. Discuțiile ar fi necesare pentru găsitarea unei soluții de compromis înainte de dezbaterile bugetului în plenul Parlamentului, deoarece PNȚCD consideră că adevărata restructurare va fi în 1996, deci va aparține viitorului Executiv. Pe de altă parte, conducerea centrală a PNȚCD a dezavuat inițiativa deputatului Vasile Lupu privind introducerea unei moțiuni de cenzură împotriva Guvernului și a arătat că se va colabora cu PD doar pentru asigurarea corectitudinii desfășurării votării.

• **PSM amenință cu moțiunea de cenzură**

PSM a criticat actuala „politică de sărăcire a populației” pe care o dăce Guvernul, susținînd că „măritarea cheltuielilor pentru investiții cu 8,8%, acordată de Guvern, este în realitate nesemnificativă, cu mult sub nivelul nevoilor reale”. Senatorul Adrian Pănescu a arătat că PSM poate susține o moțiune de cenzură „dacă aceasta e bine argumentată și își propune relansarea economică și ridicarea nivelului de trai”.

Rubrică realizată de
MARIAN CHIRIAC

ILIE ȘERBĂNESCU

Statistica și politica

Relativ recent înființatul Partid Socialist al d-lui Mohora – disidentă din PSM – s-a făcut remarcat printr-o primă inițiativă legislativă, care merită atenție. Aceasta prevede modificări importante în organizarea activității de statistică publică, cerând trecerea Comisiei Naționale de specialitate din subordinea guvernului în cea a Parlamentului. În conformanța de presă care a însoțit lansarea inițiativei legislative, fruntași ai Partidului Socialist au motivat-o cu argumente solide: irelevanța în raport cu realitățile a unor cifre statistice (îndeosebi în ce privește prețurile și indicatorii nivelului de trai), necorelarea flagrantă a unor principale agregate statistice, ceea ce face suspecte anumite cifre, presiuni guvernamentale asupra Comisiei Naționale de Statistică pentru manipulara datelor, însăși participarea nelalocul ei a președintelui acestei instituții la ședințele de guvern.

Spre deosebire de „întepăturile” Opoziției la adresa actualiei guvernări, care în general au păcănit prin generalități și lipsă de concretețe, demersul d-lui Mohora țineste precis, la obiect, pentru că nu se mulțumește să semnaleze o problemă, ci, punând-o într-o ecuație legislativă, n-o lasă să fie pur și simplu făcută uitată de către guvern. Așa cum, din păcate, Opoziția a făcut în problema – se poate spune crucială – a privatizării. A spus „nu” programului Roman-Severin de privatizare în 1991, a spus „nu” programului Văcăroiu-Coșea de privatizare în 1995. Dar 4 ani nu a fost în stare să avanseze

sub forma unei inițiative legislative concertate un program propriu de privatizare, indiferent de șansele sale. Era oricum altceva decît a face doar interpelări și a prezenta amendamente. Evita măcar să se spună că Opoziția a fost împotriva privatizării.

Este regretabil pentru Opoziția că a ratat în ce o privește și un demers în problema datelor statistice, probabil neconștientizându-i exact importanța și miza. Ocazii oricum ar fi avut. Comisia Națională de Statistică ne-a obignuit, din nefericire, de peste un an cu date care, prin încercările lor de fard și parfum, contrazic realitatea. La fel ca pe vremea lui Ceaușescu. Potrivit Comisiei, inflația ar fi mai mică decît cea pe care o simțim în viața de zi cu zi, salariile ar crește mai mult decît constată buzunarele noastre, ca să dăm doar cîteva exemple. Toate, într-o campanie evidentă de a demonstra binefacerile guvernării pedeseriste. Aceasta după ce Comisia se arătase necruțătoare pe vremea guvernărilor Roman și Stoiljan în evidențierea deingroladei economice postdecembriste, mărindu-i parcă amplitudinea prin neacomodarea la noile condiții a colecțiilor informațiilor statistice (referire îndeosebi la deplasarea dinspre structurile de stat înspre structurile private în distribuirea produselor). Autorul însemnărilor de față a semnalat în nenumărate rânduri în ultimul an și jumătate, în această revistă, tendința de cosmetizare a statisticilor, inadecvarea în raport cu realitățile a unor date privind în special prețurile și producția industrială.

Probabil pentru mulți dintre oamenii obișnuiți miza datelor statistice nu este foarte clară. Pentru ei poate totul se rezumă la faptul: „Ne-au mințit cu statisticile 50 de ani, ce mai conțea c-o mai fac și acum?”. Nu este așa! În funcție de inflație se stabilesc indexările, care îi interesează pe salariați și pensionari. Dar, încă și mai important, se iau și principalele decizii economice, nu numai de către guvernanti, dar și de către agenții economici de stat sau particulari. Faptul că nu cred în cifrele oficiale în ce privește prețurile îi face pe aceștia din urmă să includă mereu și mereu rezerve în prețuri, ceea ce alimentează în cerc vicios inflația. În condițiile neîncrederii sau ale nerelevanței cifrelor statistice asupra producerii, anticipațiile inflaționiste constituie un principal motor al creșterii prețurilor. Cursul monedei este afectat. Aceeași neîncredere în cifrele oficiale asupra prețurilor împing deținătorii de bani spre valută, așa cum se întâmplă în momentul de față și ceea ce explică, între alte determinări, scăderea severă a leului la casele de schimb valutar.

Mai mult însă – și probabil ceea ce este mai important –, credibilitatea țării este în joc. Organismele financiare internaționale, în general toți creditorii și investitorii străini, nici nu vor să se gîndească la faptul că România ar putea opera, la fel ca în trecut, cu cifre statistice falsificate. Altminteri, s-ar vedea în fața obligației fără echivoc de a nu mai avea de-a face cu România. Astfel, cea mai bună abordare a actualiei guvernări și a majorității parlamentare ar fi nu de a se strădui să demonstreze neopărtă înconștiența demersului d-lui Mohora, ci de a accepta trecerea de urgență a Comisiei Naționale de Statistică din subordinea guvernului în cea directă a Parlamentului, pentru a înlătura suspiciunile că s-a încercat sau s-ar încerca înfrumusețări statistice.

REVISTA PRESEI

NOROI ȘI CATIFEA

● **Boala președintelui PNTCD,** Corneliu Coposu, a permis ziarului Zlău să-și afișeze întregul capital de abjecție. Știrile false (moartea clinică a lui Corneliu Coposu, anunțarea morții sale de către Adrian Dumitrescu în ședința Convenției etc.), coperta și pagina zilnică, menite să trivializeze suferința unui om discret și demn, servesc nu numai vânzarea unui cotidian de scandal, ci și lupta politică a patronilor săi (liderii PL '93, principalii acționari ai publicației conduse de fostul informator al Securității, Sorin Roșca-Stănescu) contra celei mai respectate personalități politice a Opoziției, creatorul Convenției. ● **Directorul Evenimentului zilei și directorul Adevărului** au criticat pentru motive similare votul din Senat care a respins simplificarea procedurii de ridicare a imunității parlamentare, spulberind astfel șansa trimeriei în Justiție a liderului PRM, Vadim Tudor. „Prin surprinzătorul vot dat de opoziție împotriva intenției PDSR, C.V. Tudor nu va putea fi făcut responsabil pentru actele sale, iar opoziția își compromite grav nu numai imaginea sa, ci și imaginea parlamentului (...) Această măsură de protecție s-a transformat în ultimul timp într-un dezgustător privilegiu parlamentar (...) Imunitatea parlamentară, dar mai ales felul extrem de complicat în care ea poate fi ridicată a transformat pe parlamentarii români în cetățeni situați deasupra legii” (Ion Cristoiu – O inegalabilă eroare a opoziției, Evenimentul zilei, 3 nov.). ● „Ca și în alte situații s-au regăsit în aceeași boală reprezentanții din toate partidele – de la PDSR până la PAC, PNL, PD și chiar UDMR (...) Avem de-a face mai degrabă cu o reacție aproape instinctivă de apărare a unui anume statut de castă. Ei se cred un-

deva deasupra mulțimii și deasupra legii” (Dumitru Tinu – Imuni la sentimentul onoarei, Adevărul, 3 nov.). Dar majoritatea de două treimi necesară pentru ridicarea imunității este o procedură copiată de legislația noastră de la țările cu tradiție democratică. Dumitru Tinu consideră că există două deosebiri esențiale între copie și originalul parlamentelor occidentale: „1. Imunitatea se acordă exclusiv pentru opiniile politice exprimate, mergând în unele cazuri cu limitări la spațiul parlamentarului. Deci se garantează libertatea opiniei, și nu a escrocheriilor, abuzurilor, faptelor ce intră sub incidența Codului Penal. 2. (...) Mașina de vot nu se va pune niciodată în mișcare pentru a împiedica aducerea în fața Justiției a parlamentarului acuzat de fapte penale. Pentru secretarul general al NATO nu s-a pus problema că are imunitate, el însăși prezentându-și demisia pentru ca Justiția să-și facă datoria”. ● În seria dezvăluirilor despre embargonaui, care au declanșat pînă la urmă intervenția la Clisura Dunării a ministrului de Interne, generalul Dănescu, România liberă (3 nov.) publică un substanțial interviu, dinamic și plin de informații (nume de persoane și societăți implicate, cifre de afaceri, de mașini, lexie specific etc.) cu un contrabandist pocăit, realizat de Petre Mihai Băcanu. Informația cea mai șocantă este însă cea anunțată în titlu: „In cel mai pur stil mafiot, senatorul C.V. Tudor asigură protecție contrabandișilor. Pentru această protecție (se spune în articol), el încasează circa un milion de mărci pe lună. În traficul ilegal de produse petroliere se dovedesc a fi implicați Iosif Armașu (generalele ministrului Sănătății, Iulian Minciu), acționar al S.C. Agirom București, și doi

foști șefi ai securității din Timișoara: Radu Tinu și David Ștefan (ultimul, senator PSM). Societăți implicate în transportul carburanților sînt PETROBANAT S.R.L., COMTIM S.A., DASTRALE PROD S.R.L., CONCORDIA S.R.L. etc. Intermediarul lui C.V. Tudor pentru asigurarea protecției traficantilor este Ioan Guga, directorul Spitalului Orașenesc Moldova Nouă. ● În același număr din 3 nov., România liberă, prin semnăturile lui Octavian Paler și Eugen Șerbănescu, își manifestă rezervele față de Alternativa 2000: „Dacă nu i-aș cunoaște pe toți cei care au pus bazele Alternativei 2000, dacă nu i-aș prețui cum îi prețuiesc, pe mulți dintre ei, mi-ar fi trecut prin minte nebunia că mă aflu în fața unei diversioni subtile. Căci, înțeles la primul nivel, (...) mesajul Alternativei 2000 pare să sugereze că nu e cazul să ne facem nici o iluzie pentru alegerile care vin, că rezultatele lor nu pot fi decît rele, că, deci, nu are rost să așteptăm vreo schimbare mai devreme de anul 2000 (...) Acum nu se mai poate face nimic, trebuie să ne pregătim pentru alt joc

de mai târziu. Presupun că toți hrebenciucii și cozmincii Puterii actuale ar avea motive să jubileze dacă un asemenea raționament ar fi întărit. Să fie lăsați să se aranjeze bine până în anul 2000, să concentreze în mână lor și a oligarhiei care-i sprijină toată puterea economică, să pună semne de egalitate între guvern și stat, adică să acapareze întreaga administrație, să mexicanizeze România. Eu m-aș teme de implicațiile unei renunțări care ar împinge o posibilă „șană pentru țară” în mileniul următor. „Mai târziu” s-ar putea să fie „prea târziu” (Octavian Paler – Dreptul la indoliență). „În ultimul timp a ajuns la modă Injuratul Opoziției. Mai precis, injuratul CDR și al președintelui Emil Constantinescu (...) Cu un an înaintea alegerilor, CDR are împotriva blocul partidelor de stînga, foștii aliați din Opoziția unită și, mai nou, alternativă pentru anul 2000 (...) Înainte de alternativa 2000, ce ne facem cu alternativa '96?”. (Eugen Șerbănescu – Dar alternativa '96?”. ● (GABRIELA ADAMEȘTEANU)

RENÉ GIRARD

EDITURA NEMIRA
RENÉ GIRARD
Violența și sacrul

Eseul inovator și percutant al lui René Girard ține deopotrivă de domeniul științelor umane și de cel al literaturii. O vastă cultură etnologică, referințe de prim ordin, întotdeauna incontestabile, îi permit autorului să construiască o nouă teorie a sacrului și să dea o interpretare convingătoare multor teme mitice și rituale: sărbătoarea, gemenii, frații dușmani, incestul, dublul, masca etc., a căror semnificație profundă apare aici în mod atât de evident fiindcă ele sînt studiate, pentru prima dată, în unitatea lor circulară. Eliberată de toate confuziile care țin de jargoanele pseudoințitice, iată o carte de o mare importanță științifică și totodată o frumoasă operă literară.

Director general: VALENTIN NICOLAU; Director editorial: VLAD T. POPESCU; Redactor-șef: EMIL BĂRBULESCU; C.P. 26-38 București, fax: 781.72.51; tel.: 965.87.95

EMIL HUREZEANU

Ciuperci și micșunele

Tranziția dinspre autoritarism spre democrație nu se caracterizează nicăieri prin disciplina instituțiilor. Instituțiile democrației: parlamentul, justiția, puterea executivă, toate celelalte „forțe intermediare” — cum le numea Alexis de Tocqueville, primul teoretician al democrației americane — sînt frivole, ineficiente, în această perioadă. Ultimii șase ani ne-au arătat din plin că de nesigură, anarhică, ofensivă și, uneori, periculoasă e absența sau amănarea funcționării instituțiilor. Nici nu se putea altfel. Problema nu e proprie doar la începutul democrației, ci revine, periodic, chiar în sistemele democratice perfect funcționale și mature. Despre obosala partidelor populare tradiționale, criza lor internă și efectul public al acestora, care e lehamitea sau doar indiferența politică a societății, se vorbește și în Germania.

O cauză importantă a lipsei de apetit pentru disciplina politică instituțională a fost comportamentul antidemocratic dovedit de guvernele postceausiste. Gesticulația lor politică cotidiană, manipularea mecanică și mentală a alegătorilor, punerea în scenă a mineriilor, tacticile complicității cu mecanismele și personajele dictaturii, favorizarea scenariilor de politică externă favorabile Moscovei, într-o primă perioadă îndoeșă, au creat din capul locului, și pe bună dreptate, un climat public ostil funcționarului și instituției.

Născut greu, cu o ereditate încărcată, sistemul parlamentar n-a devenit, nici după 1992, reprezentativ. Treptat, o bună parte a opiniei publice românești, intrată în eclipsa interesului politic, și-a dat însă seama că în contul acestui capital de inacțiune civică proliferază monștri sau lichioane mai benigne. Nici partidele politice, nici sindicatele, indiferent de culoarea lor, n-au mai convins strada; nici să renunțe la pasivitate, ceea ce e foarte greu, plecînd de la zero, nici să acționeze în sensul civic, ceea ce nu este ușor nici măcar în societăți de cultură politică liberală solidă. Organisme civice, precum Alianța Civică sau GDS, care și-au propus țelul nobil al mobilizării punctuale a etosului participativ, s-au transformat în instanțe politice auxiliare, în folosul unor partide sau alianțe politice, poate pozitive, dar fără să-și împlinească adevăratul mandat: mobilizarea de sus în jos și de la dreapta spre stînga a spectrului electoral și public, a energiilor cetățenești. Reîncrețțirea politică a societății românești nu s-a produs. Societatea românească, în ciuda progreselor ei relative pe calea capitalismului și a unor reale libertăți, a rămas, în mare măsură, prizoniera mentalului politic ceausist. Economia postceausistă a început să se privatizeze, acțiunea cetățenească de grup a rămas în perimetrul unui C.A.P.-psihologic, sistematizat de fascismul de clanuri al ceausismului.

S-a întîmplat pe planul public ceea ce, tocmai citeam deunăzi, s-a produs la nivelul anecdotei cotidianului în Ungaria și România. 9 cetățeni au murit în Ungaria și 11, în aceeași perioadă, în România din cauza otrăvirii cu ciuperci. Nu erau ciuperci otrăvitoare, ci cît se poate de comestibile. Plouile din ultima vreme și, probabil, mutații încă necunoscute de mediu și climat au transformat ciupercile comestibile în ciuperci otrăvitoare. Și asta în Ungaria și România, două țări în care condițiile precare ale tranziției îi obligă pe mulți să-și caute hrana și prin păduri. Și pe plan politic, public și sufleteș — în Ungaria poate mai puțin, în România în orice caz — sînt mulți cetățeni care au început să se intoxice, voluntar sau inconștient, cu ceea ce, altminteri, părea că se poate de comestibil și recomandabil: noțiuni ca patriotism, mîndrie națională, solidaritate socială, angajare civică s-au transformat din calități și antidoturi în false, dăunătoare contrarealități.

Partide ca România Mare sau PUNR au infestat zona publică de virușii naționalismului, punînd în încurcături discursul patriotic național, cît se poate de necesar. Un partid ca PDSR a confiscat conceptul solidarității sociale, transformînd una din cheile de boltă ale liberalismului economiei sociale de piață în alibi perpetuu pentru favorizarea unor clanuri de foști politicieni și securiști, antrenați permanent în curse de îmbogățire și corupție.

Un astfel de mediu și o astfel de realitate sînt însă, e de crezut, puse în discuție acum. Nu e deloc prea tîrziu. Manifestările de stradă ale studenților — prima generație postceausistă ieșită în stradă care n-a cunoscut decît din auzite revoluția, mișcările de stradă din 1990 —, atît de bine țintite și justificate, se activează civic, pornind nu de la fundamentalism sau de la exasperarea do-

rinței de schimbare, ci de la revendicări concrete. Cu maturitate neașteptată, și mai ales perseverență, o astfel de generație dă speranțe și în noua societate politică a democrației reprezentative ca rezultat al celei directe.

Tot acum, o dorință de modificare a mesajului de mobilizare civică și politică apare în apelul *Alternativa 2000*. E încă în demersul respectiv mult idealism și prea mult patos stilistic. Nu vorbind mai bine decît actualii politicieni se va schimba țara sau adevărata ei expresie. Domnul Văciroiu e mai pe înțelesul românilor decît domnul Pleșu, atunci cînd amîndoi glăsuiesc. Domnul Pleșu va deveni mai înțeles dacă va reuși, vorbind așa cum o face, să-i convingă pe studenți și pe mineri, pe SRI-ști și judecători, pe ardeleni și marinarini că interesele lor se vor schimba mai repede și mai bine atunci cînd în numele lor se vorbește mai exact și nu neapărat mai frumoasă.

Ne aflăm în fața unui nou început. Criza democrației directe și reprezentative, de ritm sigur la un an pînă la alegeri, se faurează, aproape ca în decembrie 1989, prin două începuturi de întîmplări neverosimile acum. Atunci studenții de la Politehnică puneau pere și imaginau micșunele în plopi și răchite, pentru că Ceaușescu tocmai anunțase că doar atunci, cînd ploaia va face pere, se mai schimbă ceva în România. Congresul i-a dat lui dreptate, viața — studenților. Tot atunci, citeva voci scriau sau vorbeau, într-un deșert de frici și aparență indiferență, despre nevoia de libertate. Ele s-au multiplicat și au răsunat, puțin mai tîrziu, sub cupola întregii țări. Nevoia unei noi revoluții în înțelegerea rolului democrației și în servirea intereselor naționale reale există și acum. Cu studenții în frunte și o nouă reinvestire civică a întregii societăți vom avea victorii multe. Chiar așa.

PARLAMENT

Parlamentarii au fost excluși din afaceri

Cu cîteva luni în urmă, la discutarea statutului senatorilor și deputaților, Senatul se pronunțase cu o mare majoritate de voturi împotriva declarării incompatibilității între calitatea de parlamentar și cea de membru în conducerea societăților economice. Votul de atunci al senatorilor a fost criticat de președintele Iliescu. El a amenințat că nu va promulga legea în cazul în care nu se va reveni asupra articolului în cauză. Marți, cu 78 de voturi pentru și numai 13 împotriva (UDMR și cîteva de la PUNR), senatorii au interzis parlamentarii să ocupe orice funcție în vreo unitate economică — fie ea de stat sau particulară. Cu alte cuvinte, parlamentarii nu mai au voie să facă parte din Consiliile de Administrație, să ocupe funcții de directori sau administratori la societățile comerciale, nu mai pot fi împuterniciți sau mandatați în Adunările Generale ale Acționarilor (AGA). În replică, PUNR a cerut ca parlamentarii să nu mai poată ocupa funcții nici în Consiliile de Administrație ale FPP și FPS. Deși PDSR are mai mulți parlamentari atît la FPS, cît și în cele 5 Fonduri Private, senatorii sînt au votat amendamentele PUNR.

Dacă articolul va rămîne neschimbat și după medierea cu Camera Deputaților, parlamentarii se vor vedea, practic, excluși din toate funcțiile de decizie economică. De altfel, marți, Marin Stelian a declarat că va renunța la fotoliul de parlamentar, preferînd să rămînă vicepreședinte al Consiliului de Administrație al Băncii Comerciale Române. Emil Dima, președintele FPS, a anunțat în schimb că va opta pentru calitatea de parlamentar.

În ce privește problema fierbinte a imunității parlamentare, plenul Senatului a respins propunerea Comisiei juridice de a se reduce numărul de voturi necesar ridicării imunității parlamentare de la 2/3 la jumătate plus unu din numărul senatorilor sau deputaților. Împotriva modificării propuse de comisie au votat UDMR, PD, PAC,

senatorii Partidei Naționale și o parte din PDSR și PUNR. Senatorul UDMR Frunda György a susținut de la tribună că reducerea cvorumului ar face posibilă ridicarea imunității parlamentare din motive politice. Mai mult de jumătate din senatorii PDSR au votat și ei pentru menținerea de 2/3, deși cu numai cîteva săptămîni în urmă se arătase indignați de atacurile lansate de C.V. Tudor împotriva președintelui Iliescu, iar ministrul Justiției sugera senatorilor să modifice procedura de vot dacă doresc ridicarea imunității senatorului C.V. Tudor. În sfîrșit, tot la dezbaterile Statutului, senatorii s-au gîndit să-și asigure și viitorul de pensionari. Astfel, ei au adoptat un text care prevede să se ia în considerare la calcularea pensiilor parlamentare indemnizațiile din ultimele 12 luni, la care să se adauge și sporul de vechime, ceea ce ar însemna o pensie de aproape un milion lei/lună. Potrivit articolului votat de senatori, de aceste pensii ar urma să se bucure și parlamentarii din legislatura trecută.

Studenții au obținut o victorie parțială în Parlament

Camera Deputaților a dezbătut joi 2 noiembrie inițiativa de modificare a Legii învățămîntului solicitată de studenții protestatari. La capitolul taxe, deputații au adoptat textul Comisiei de învățămînt, potrivit căruia acestea se vor percepe numai pentru înscrierea la concursul de admitere, înmatriculării, reinmatriculării și pentru repetarea examenului de absolvire sau de licență. Cuantumul taxelor urmează să fie stabilit de către senatele universitare. Taxele de reexaminare și repetențe au fost anulate, cu toată împotrivirea ministrului Învățămîntului, care a pretins că eliminarea lor ar determina diminuarea numărului de burse, deoarece ministerul, cînd alocă universităților sumele pentru burse, nu-i pune la socoteală și pe repetenți. Fără discuții a fost acceptată modificarea art. 201, astfel încît decizia de demitere sau de menținere în funcție a unui rector

suspendat de ministru va reveni senatului universității respective.

Proporția de reprezentare a studenților în consiliile facultăților și în senatele universitare va fi de o pătrime și nu de o treime cum ceruseră studenții.

Cînd s-a ajuns la discutarea articolului referitor la inviolabilitatea spațiului universitar, Adrian Năstase a declarat că includerea unei asemenea prevederi în textul legii este anticonstituțională. PDSR, PUNR și PSM, convingiți de argumentele lui Năstase, au votat în bloc împotriva propunerii comisiei de a se specifica în textul legii inviolabilitatea spațiului universitar. Cel mai viu disputat a fost articolul privind bursele elevilor și studenților. Varianta pentru care a optat Comisia de învățămînt prevede că bursele să fie indexabile, iar cuantumul lor minim să acopere cheltuielile de cazare și masă, la care să se adauge 20% din valoarea acestora pentru carte școlară și universitară. Ministrul Învățămîntului a solicitat să se renunțe la cele 20 de procente, pentru a căror plată Executivul nu ar avea bani în condițiile unui buget de austeritate. Printr-o mobilizare de excepție a Opoziției, alături de care au votat și deputații PRM, propunerea comisiei a fost adoptată fără modificări.

Liviu Maior a declarat presei după încheierea dezbaterilor că modificarea legii constituie o contrareformă în învățămînt. El i-a luat apărarea lui Ovidiu Ianculescu, susținînd că faimoasele ordine prin care se instituiseră diverse taxe ce ajungeau — pentru repetenție, de pildă — la milioane de lei sînt legale, constituționale și nicidecum retroactive.

Marți 7 noiembrie inițiativa de modificare a Legii Învățămîntului a fost votată în întregime, cu 256 de voturi pentru și 12 împotriva (ale PUNR, cu excepția lui Ioan Gavra). După vot, Romeo Moșoiu, purtător de cuvînt al Ligii Studenților, ne-a declarat: „Sistem nemulțumiri că o parte a amendamentelor noastre nu au fost acceptate. Sperăm că Senatul să înțeleagă mai bine decît deputații revendicările noastre”. Studenții, care au avut senzația că încrederea lor a fost înșelată, au ținut să declare că nu sînt dispuși să renunțe la revendicările lor.

RALUCA STROE-BRUMARIU

N.C. MUNTEANU

Salvatorii lui Vadim

De cîțiva ani buni, Corneliu Vadim Tudor împoașcă cu noroi, literalmente, în dreapta și în stînga, introducînd mitocănia ca formă de manifestare publică în viața politică românească. Cîtă vreme obiectivul său numărul unu a fost Opoziția, operațiunea a fost cit se poate de convenabilă pentru cei care au pus mîna pe putere în decembrie '89. De bine, de rău, democrația obliga, străinătatea era cu ochii pe noi, erau tînuți la un minimum de onorabilitate și de decență în dialogul cu adversarii politici. Însă ceea ce nu-și putu ei permite, făcea foarte bine Vadim, drept care mai era și încurajat, mai mult sau mai puțin tacit, Justiția era îngăduitoare cu pamfletarul. Numai că Vadim Tudor nu are măsură și cum nu i-au fost satisfăcute toate pohtele pohtite, omul nu s-a aștit să-și bătăiească și tovarășii de drum, aliații și chiar fratele mai mare, PDSR-ul. Nu i-au scăpat o serie de oameni de seamă ai președintelui, începînd cu Traian Chebeleu, continuînd cu Dumitru Iliescu și sfîrșind cu Virgil Măgureanu. Demersul justițiarului de la *România Mare* a început să amestece mahalagismul și calomnia ordinară cu adevăruri de domeniul evidentei, permițîndu-și chiar să pozeze în cruciatul împotriva corupției care macină toate structurile Puterii pînă sus de tot. Justiția a rămas la toate rece. A fost de-ajuns ca aria calomniei să se extindă prea de tot la președintele Ion Iliescu, depășind toate limitele imaginabile, de unde în sfîrșit a venit semnalul mult așteptat. La un semn deschisă-i calea, însă procedura s-a dovedit complicată. Parchetul General a avut nevoie de săptămîni bune pentru a aduna probele și pentru a cere ministrului de Justiție să treacă la procedura de ridicare a imunității parlamentare. Și de aici a intrat în joc bine cunoscutul nostru balcanism. Ministrul Justiției avea programată o călătorie peste hotare care nu suferea amănare, omul fiind oricum pus pe temporizare. Aliații PDSR-ului, PUNR și PSM, n-au nici o înțelegere de inimă să dea o mîna de ajutor la ridicarea imunității lui Vadim Tudor. Manevra era de așteptat în aceste două cazuri. Chiar și în sinul PDSR-ului se semnaleză existența din partea unor simpatizanți ai

excesivului senator. Pentru a forța puțin lucrurile, președintele Senatului a avut inițiativa investigării jocurilor tip Caritas, în care toată lumea bănuiește că e bine înmuat și PUNR-ul. În replică, de la Cluj, Gheorghe Funar a cerut imperios președintelui ridicarea imunității parlamentare a liderilor PDSR implicați în afacerea „Apartamentul”. Toate aceste manevre la vedere, plus jocurile de culise erau prezvizibile. Imprezvizibilă și de neînțeles a fost neașteptata mîna de ajutor dată de Opoziție lui Corneliu Vadim Tudor. Mai întii, Dinu Patriciu, liderul PL '93, a găsit că e momentul potrivit să-i aducă președintelui Ion Iliescu exact același tip de acuzații proferate și de Vadim Tudor, ceea ce-l face și pe el pasibil de ridicarea imunității. Pentru mai multă siguranță, a mai intervenit o dată și Parchetul, care a cerut ministrului de Justiție PUNR-ist să începă procedura de ridicare a imunității și în cazul unui deputat PNȚCD, Cornel Sturza Popovici, pentru un accident de circulație soldat cu moartea unei fetițe, accident petrecut pe vremea cînd nici măcar nu era parlamentar. Dintr-un foc numărul parlamentarilor pasibili de ridicarea imunității s-a ridicat la trei.

Simțind de unde vine pericolul, PDSR-ul, decis să se elibereze de incomodul fost aliat, a propus schimbarea procedurii de ridicare a imunității prin renunțarea la evorumul de 2/3 în favoarea majorității simple. Și aici - lovitura de teatru. Sub pretextul că ridicarea imunității prin această procedură ar deveni un precedent periculos, putîndu-se transforma într-un posibil mijloc de șantajare a Opoziției, Opoziția... s-a opus. Opoziția, în frunte cu PSC și UDMR, două din partidele cele mai des atacate și calomniate de Corneliu Vadim Tudor. Cum toată lumea considera că e practic imposibilă intrunirea evorumulului pentru ridicarea imunității, Corneliu Vadim Tudor se poate considera că și salvat. Salvat de Opoziție. Care nu are și nu va avea decît ceea ce merită. Ca, de altfel, întreaga noastră viață politică. Trist, dar cam aceasta a fost și este de cinci ani încoace înălțimea democrației originale la vreme de tranziție.

Actorii în grevă

Luni 6 noiembrie, adunați în fața Teatrului Național, în jurul orei 12, peste 1.500 de actori, regizori și tehnicieni din teatre au înfruntat cu stoicism ploaia și vîntul rece de afară, participînd la un marș de protest pe străzile Capitalei. Ajunși în Piața Victoriei, actorii au desemnat o delegație care să poarte convorbiri cu Guvernul, din partea căruia au participat prim-ministrul Nicolae Văcăroiu, ministrul Culturii Viorel Mărginean, ministrul Muncii și Protecției Sociale Dan Mircea Popescu și alți secretari de stat din Ministerul Finanțelor. Prin acțiunea revendicativă, reprezentanții teatrelor dramatice, lirice și ai filarmonicilor din București, Arad, Brăila, Brașov, Galați, Birlad și Ploiești cereau în principal mărirea salariilor cu 75% pentru toți angajații, dar și

îmbunătățirea sistemului de finanțare a domeniului, a celui de promovare a valorilor, amendarea Legii sponsorizării (acum salariul mediu al unui actor este de 150.000 lei, iar cel al unui tehnician de scenă este de 80.000 lei). „În cazul nesoluționării revendicărilor, s-ar putea trece la declanșarea conflictului de muncă. Se vor juca mai întii spectacole fără lumină, fără costume, pentru a se ajunge la suspendarea totală a reprezentațiilor. Dacă o națiune nu este în stare să susțină financiar cei 12.600 oameni de teatru din toată țara, înseamnă că ea nu merită să aibă cultură, iar asta conduce la închiderea instituțiilor de cultură”, spunea dl Mircea Crețu, liderul Sindicatului Independent al Actorilor Profesioniști. (VIRGIL MARINESCU)

Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei la București

Se află în România Alexander Techernoff, președintele Congresului Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei, însoțit de Alain Chénard, vicepreședinte al CPLR, Rinaldo Locatelli, șef al secretariatului Congresului, și Giorgio De Sabatta, raportor.

Această reprezentare la nivel înalt a CPLR al CE este legată, fără îndoială, de faptul că autoritățile române nu au rezolvat nici pînă azi criza democrației locale în România.

Reamintim cititorilor noștri că la Sesiunea CPLR de la Strasbourg din 30 mai-1 iunie a.c. a fost prezentat un raport referitor la stadiul democrației locale în România. Documentul, alcătuit de experți ai CE, arată că legislația română nu este de natură să asigure o corectă funcționare a democrației locale. Tot atunci, CPLR a adoptat o recomandare adresată autorităților guvernamentale și parlamentare din România privind modificarea Legii 69 și ratificarea Cartei Europene a

Autonomiei Locale. În luna mai, Viorel Hrebenciuc, secretarul general al Guvernului, a adresat lui Alain Chénard, vicepreședintele CPLR, o scrisoare plină de bunăvoință, în care promitea declanșarea procedurilor de modificare a legislației privind administrația locală în timp util.

Prezența de acum la cel mai înalt nivel a CPLR în România arată că expresia în timp util are înțelesuri diferite la București și Strasbourg. Reamintim că în materie de administrație publică locală, în România nu s-a produs pînă acum nici o modificare. (R.P.)

ABONAȚI-VĂ TRIMESTRIAL LA REDACȚIE

- 11% 5.000 lei cu expediere prin poștă
- 14% 4.500 lei cu ridicare de la redacție
- SPECIAL pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război:
- 29% 4.000 lei cu expediere prin poștă
- 33% 3.500 lei cu ridicare de la redacție

Cei interesați sint rugați să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector L, Str. Londra nr. 10, București.* Adevărurile (talon de pensie, adevăruri școlare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector L, București*, cu specificarea pentru *Serviciul de Distribuție*. Abonamentele se pot achita și la sediul redacției.

Abonamentele cu reducere sint sponsorizate de Asociația EST-LIBERTES

un radio actual

În fiecare zi, de luni pînă vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22,00-24,00:

- Luni: Război și pace - Mihai Tatulici
- Marti: Câinele de pază - Cornel Nistorescu
- Miercuri: Punct și virgulă - Carmen Bendovski
- Joi: Fiți întreprinzători - Teme economice
- Vineri: Taxiul de noapte - N.C. Munteanu

SUMĂRUL nr. 46

- Elek Szokoly - Cele două unități de măsură ale conștiinței naționale sau conștiința națională a celor două unități de măsură
- Ileana Mălăncioiu - Capul lui Moțoc
- Magda Cârnecki despre Paul Neagu

GABRIEL LIICEANU

Meditație despre gunoaie

Locuiesc pe strada Lucaci, in apropierea Halei Traian. Pina prin anii '70, cartierul era mai cu seama evreiesc, apoi, evreii plecand, in casele ramase libere s-au instalat tigamii. Copii desculti jucandu-se in mijlocul străzii, bătrini burtoși, in maiou și papuci, fără nasturi la șlit, așezați pe scaune scoase in poarta casei, curțile pline de troace, de fiare vechi și sticle goale, geamurile infundate cu carton și ziar, femei șleampele cărând in brațe plozi murdari, megafonoane scoase in stradă in nopțile de simțată, cind au loc nunți - așa arată, de vreo 20 de ani, cartierul acesta care cindva participa la Bucureștii mitic, cu străzile Mintuleasa, Popa Soare, Romulus și Remus.

In ultimul an, in peisajul acesta cu aer de vechime păraginită, a apărut un element nou: gunoaiele din mijlocul străzii. De o diversitate pe care o percepți dintr-o aruncătură de ochi, dar pe care nu ai puterea să o amănunțezi, din frica de a nu descoperi, in colcăiala lor statică, ceva neșus de bidos (măruntă, stivuri, puroieri și cirpe, putreziciuni sau, poate, mișunatul tăcut al sobolanilor, pe care, mai ales noaptea, li presimți in fasciculul de o clipă al farurilor), gunoaiele acestea ocupă treptat cartierul, devin jaloane fixe ale degradării noastre, încercuindu-l, sufocându-l, obligându-l să se precdea, să accepte ca firească deriva vieții noastre către sordid și cloacă.

In drumul meu spre oras, in primii 200 de metri, intilnesc trei gramezi de gunoaie: prima, care are și cea mai veche tradiție, ocupă locul unui mic scuar, care se formează la intilnirea dintre străzile Lucaci, Fetilelor și Mitită Constantinescu. Cind venea primăvara, omul care locuia in fata micului scuar li curățea, li împrejmuia cu sîmă prinșă in țărnișii mici de stingeri de brad și punea flori. După o scurtă ezitare, pe care prezența florilor o inducea locuitorilor din jur, apărea, vârsată împidic între crăițe și circummărese, prima găleată de gunoi, primul semnal de dezmeticire al scriermei din om. In citeva zile locul cu flori era devorat de pantofi stingeri, de moloz, de borcane murdare, de sosuri rîncele și muste verzi. Am urmărit citeva ani ducelel tăcut dintre cultivatorul de flori pe locul nimănui și deversorii de gunoaie. Acest Sisif de cartier a murit invins, contemplind in ultima țpărnă in care l-am văzut, de pe un scaunul pus in curte, bișind bătrînește din cap, ofensiva implacabilă a gunoaielor asupra straturilor de flori.

A doua grămadă de gunoi o poți afla la celălalt capăt al străzii Fetilelor, colț cu Calea Călărăși. Aici, alături de ciini care mișună in ea, scormone unora atent, aplecându-se și cîntărind in mîna obiecte insolite - oameni. Oameni și ciini, înfrinți in căutarea lor comună pe o stivă de ureduri.

A treia grămadă, pe care o intilnesc in drumul meu spre B-dul Carol, este tot intr-un scuar, de astă dată unul mare, oval, care incepe in dreptul bisericii Sf. Ștefan, pe strada cu același name, și care sfirșește in dreptul casei in care a locuit actorul Mihai Popescu. Cindva, scuarul acesta, împrejmuat cu un betu scund de piatră, încheia in incinta lui citeva zeci de castani și tei, două-trei scrîncioburi pentru copiii din cartier, citeva bănci. Acum, in dreptul casei lui Mihai Popescu și la citeva metri de capătul dinspre Sf. Ștefan al străzii Popa Soare - pe care, citeva case mai incolte, e clădirea Comunității evreiești și, lingă ea, casa lui Mircea Vulcanescu - se înalță din nou, bifind monumental răsucirea, gunoiul. Aici mi s-a intimplat, pentru prima dată, să văd un om gollindu-și găleata in mijlocul străzii, pentru că pina atunci crezusem că stivele acestea se înalță oarecum de la sine, iscate din pămînt, din suferința neidentificată a caldaritului sau din imna unei ore malefice a nopții. „De ce aruncăi gunoiul aici?”, nu m-am putut abține să-l întreb. - „Da” unde vrei să-l arunc?” Răspunsul a venit sec, prompt, fără șovăială in voce. M-am îndepărtat melancolic. Trei sute de metri mai incolte ieșeam in B-dul Carol, in dreptul circiului Izvorul Rece.

Exhibarea ordurii și pierderea pudorii sfincteriale

Pentru orice comunitate normală, gunoiul pe care ea li produce joacă rolul fecalelor din circuitul vieții individului, iar pubela, ca loc specializat al depozitării gunoaielor, pe cel al closetului dintr-o casă. Și așa cum fecalele nu sint depuse in mijlocul casei, ci intr-un loc specializat al ei, gunoiul suferă încapsulări succesive pina cind dispare din perimetrul citadin, fiind distrus sau reciclat in locuri pe care cel mai adesea membrii comunității le ignoră. Orice societate civilizată întretine un raport pudic cu propriile orduri, diversificându-și exutoarele și multiplicind la maximum mijloacele de ocultare ale excrementului social. Există o discreție a manevrării gunoaielor, ele sint cel mai adesea neexpuse privirii, ambalate și oarecum sigilate in pungi create anume pentru ele, in așa fel incit pubela colectivă pe care o ridică de citeva ori pe săptămîna serviciul de salubritate al orașului are aerul inofensiv al unei colecții de mici baloturi de plastic. Urma vizuală sau olfactivă a gunoaielor se pierde din chiar clipa apariției lui. Funcția dejectivă a societății este înconjurată astfel de aceeași pudoare și discreție cu care funcționează intestinul gros al insului biologic. Și așa cum individul ajuns pe o anumită treaptă a civilizației își izolează biologia și o domină cultural (toaleta, săpunul, air fresbener-ul, WC stick-ul etc.), la fel comunitatea își prelucurează cultural „biologia” gunoaielor printr-un sofisticat și repetat proces de izolare și ascundere a ei.

Cind lucrul acesta nu se mai întimplă, cind societatea acceptă să își expună gunoiul in stradă, cind ea devine imună la spectacolul producerii și depozitării publice a fecalelor sociale, ea suferă, la scara ei de societate, de ceea ce in tabloul afecțiunilor psihice grave poartă numele de *gatism*. *Gatismul* (de la franceza *gâtisme*, „stare de alterare avansată”) este o regresie psihică caracterizată prin pierderea controlului funcțiilor sfincteriene și, deci, prin inconștientă de urină și materii fecale. Bucureștii, care își exhibă in mod sistematic ordurile și care întretine un raport de familiaritate și tandrețe cu excrementele societății, suferă in clipa de față de *gatism* social. Popular spus, parte din capitala României „face pe ea”, face *necontenit* pe ea, pierzindu-și, in acest context de deteriorare psihică colectivă, reacția de scribă și repulsia in fața excrementului. Prin anularea distanței repulsive față de acesta, prin expunerea lui nonșalantă și tandră, parte din populația Bucureștiiului dă semne de coprofobie.

Inconștientă sfincteriiană a bucureștenilor, manifestată in monumentalitatea gunoaielor expuse in spațiile publice ale locuirii, nu poate fi explicată decit ca semn al unei traume profunde a societății, ca șoc afectiv grav provocat de o ruptură istorică de proporții, la ale cărei culise oamenii nu au acces și pe care psihicul colectiv nu a asimilat-o. Familiaritatea cu excrețiile societății, dezinhibiția in fața expunerii lor, este semnul unei societăți infantilizate, speriate și lipsite de afecțiune, care își prelucurează fiziologic nevrotica. Este interesant de observat că fenomenul acesta, al deversării stradale a gunoaielor, nu se petrece in alte orașe. Doar Bucureștiiul, doar centrul „face pe el”, deci doar locul care este focal istoric neînțeleș și in care abandonul cuprînde proporții cu mult mai semnificative decit in provincia patriarhală și anistorică, încă beneficiind de pudorea sfincteriale.

Gunoiul aruncat in spărtura dintre „înăuntru” și „afară”

O altă interpretare posibilă a fenomenului amintit este de tip sociologic. Cu cît o societate este mai civilizată, cu atît diferența dintre „afară” și „înăuntru” este mai mică. Acest lucru este vizibil in mai toate țările occidentale. Curățenia cotidiană pe care

o face o gospodină germană nu se oprește la ștersul prafului in casă, ci ea avansează către părțile aflate in aer liber, mai intii geamurile, pervazuurile, apoi partea exterioră a ușilor, gardul, in sfirșit, trotuarul din fața casei (sau al prăvăliei proprii), care uneori este zilnic șamponat. Trotuarele Parisului sint aspirate in fiecare zi la revărsatul zorilor. Materialele de construcție pentru interior pot fi, in aceste țări, nu rareori regăsite in exterior, in curți, in holuri publice (marmura, gresia etc.). O mașină care trece nu stîrșește nici praful, nici nu împoacă, dacă ploaia, zidurile clădirilor și oamenii de pe trotuare, pentru că străzile au netezimea unei pardoseli de interior, iar canalizarea funcționează ireproșabil. Urmaea este că spațiul lui „înăuntru” se dilată la scara unui întreg oraș, multiplicarea spațiilor-galerii făcînd să dispară pina și ultimul semn al lui „afară”, care este priveliștea cerului. Orașul devine astfel un urias „înăuntru”, in care nici un metru patrat nu este lăsat de izbelște, in care spațiul public devine un soi de paradoxal „privat colectiv”. Și cum „înăuntru” și la tine acasă nu scupi și nu arunci gunoiul oriunde, in acest „acasă colectiv”, care a devenit strada, comportamentul curent este unul „de interior”. O asemenea „interiorizare” a mediului exterior creează un tip de armonie între privat și public, care structurează specific personalitatea unui locuitor al Occidentului și care dă societății civile un suport extraordinar de solid.

Exact invers se petrec lucrurile la noi. „Afară” este relegat intr-un indiferent „al nimănui”, către care se poate drenea tot ce este impur. „Afară” e locul generic al lăsurilor, este locul care incepe acolo unde pervazuul sfirșește, receptacol fără proprietăți in care totul poate fi aruncat. Curtea - care indeobște este un spațiu intermediar, de trecere de la „înăuntru” casei la „afară” al străzii, care li imblînzește pe „afară” și li pregătește interiorizarea - este absentă din marile cartiere masificate de blocuri. In acest caz, „afară” are tranșanța zidului de beton sau a primului centimetru de aer care se învecinează cu el și țare desparte fără sincopă exteriorul de interior. Din această cauză, „afară” devine locul specializat al dejectiei, loc straniu, pe care nu l-am luat in posesie și față de care, străin fiindu-mi, pot să mă port indiferent sau ostil. Fractura spațială dintre „înăuntru” și „afară”, pe care se bazează dezvoltarea gunoaielor in stradă, lingă așa etc., traduce o periculoasă atomizare a societății și o atrofie aproape totală a dimensiunilor publice a individului. Această situație poate fi imaginată sub forma spectacolului invizibil (și imposibil fizic, dar posibil social), in care fiecare stă cu spatele la fiecare, intr-o împălmintătoare izolare și indiferență, reiterate la nesfîrșit. Societatea nu mai este in acest caz un organism, ci un conglomerat de 1 + 1 + 1 + ... de care vorbește Simone Weil, din capitala locului dezbinat și foarte ușor de dominat de un grup cit de mic, capabil, el, să funcționeze coerent și potențial. Fiecare găleată de gunoi răsturnată in stradă este certitudinea unei coeziuni absente, a singurătății individului aflat față in față cu o structură a puterii care li poate zdrobi oriunde. Exhibarea ordurii ne spune că procesul de spre care vorbese Noica - al transformării unui popor in populație - s-a încheiat. Cum l-am putea face reversibil?

O grămadă de gunoi este o mentalitate

Ceea ce ne învață spectacolul gunoaielor despletit pe străzi este faptul că o mentalitate nu rămîne să sălășuiască, invizibil, in cutia unui craniu, ci că, o dată apărută acolo, ea evadează fără intîrziere și prinde dintr-o dată chip. Mentalitatea este lucrul cel mai palpabil din lumea omului: este tranzistorul pus la maxim intr-un troleibuz, este scuipatul de pe bordură, este țeasta crăpă, de bita unui miner. De dimineață pina seara ne mișcăm printr-o mentalitate. Restul pe care nu li primesc intr-un magazin e o mentalitate, după cum ciubucul cu care mă duc la un notar sau la un medic este și el mentalitate. Mentalitate - palpabilă, monumentală, lăbărțată in vîzful tuturor, pușind, colcăind - este grămada de gunoi din colțul străzii mele. De aceea, dacă vreau să suprim scui-

patul de pe bordură, dacă vreau ca mineral să nu mai pună mina pe bită, dacă vreau să mi se dea restul in magazin sau să nu mai existe mormane de gunoi in stradă, singurul lucru care rămîne de făcut este schimbarea mentalității.

O mentalitate nu se schimbă însă prin suprimarea efectului ei. Cind spun că „o grămadă de gunoi este o mentalitate” spun totodată că efectul vizibil își are cauza in ceva care nu se vede. Alfel spus, eu nu intilnesc decit partea vizibilă a mentalității, dar intilnirea aceasta (dezagreabilă) nu poate fi suprîmă decit prin accesul la interioritatea inesizabilă a cutiei craniene in care mentalitatea își are sălășul. Singur palpabilul este agresiv și dezagreabil, dar „sămînța” lui, principiul care li generează și pe care nu poți pune mîna, ține de nevăzutul minții. Și cum se poate accede la nevăzutul minții in care sălășuieste mentalitatea și din care ținește, implacabilă, grămada mea de gunoi? Cum poate acest interior nevăzut, care să li origine a tot ce se vede, să fie schimbat, pentru ca, o dată cu el, să fie schimbat și tot ce se vede?

Răspunsul a fost dat de multă vreme, de către Platon. Platon a observat (in dialogul *Phaidros*) că așa cum calitatea unui trup depinde de calitatea hranei administrate, la fel, calitatea minții atîrnă de hrana care li este specifică ei. Cu alte cuvinte, există o dietă și pentru partea nevăzută din noi. Gradul de sănătate și calitatea minții depind de hrana pe care ea o consumă sau o primește. Cu cît hrana este mai bună, cu atît mîntea se înalță mai mult, și cu cît ea este mai proastă, cu atît ea coboară și rămîne proastă și căzută. Dar ce fel de hrană este aceea care determină ascensiunea și descensiunea, „susul” și „josul” unei minți? Care este specificul hranei mintale, care dă naștere configurațiilor ei nevăzute numite „mentalități”? Platon a imaginat un loc „supracercet”, pe care li-a numit „cîmpia adevărului” și la care, o dată ajuns, sufletul se hrănește cu priveliștile frumuseții, științei și binelui. Gradul de sănătate al unui suflet și calitatea lui depind in cele din urmă de cantitatea de „alimente” pe care el li-a putut ingurgita pe acest „plai al adevărului”. Numai că accesul la acest loc al dietei mintale nu este deloc lesnicios. Majoritatea sufletelor ajung rareori acolo, drepti care hrana lor e mixtă, un amestec de adevăr și fals, de știință și neștiință, ca să nu mai vorbim de cele care nu au ajuns să pună niciodată piciorul pe „plaiul adevărului” și care nu se hrănesc decit cu *părelnicie*.

Din intriga istoric, comunismul e cel care a înțeles cel mai bine (dar care a folosit-o in sensul cel mai rău) lecția lui Platon și, de aceea, intrarea comunismului in scenă a coincis cu o schimbare radicală a dietei mintale. Besançon a spus răspicat că, fără această nouă buclărie care este ideologia comunistă, comunismul nu ar fi existat. Hrana minții omenesci a fost prelucrată ideologic pina la gradul la care s-a obținut certitudinea că mîntea, îngreunată de cantitatea considerabilă de urit, fals și rău ingurgitat, nu se mai poate înălța. Comunismul este inimaginabil fără o masă umană sistematic prostită de alimentarea forțată cu produsele acestei *nouvelle cuisine* ideologice. Din această buclărie au ieșit preparatele care, o dată consumate, pun pe lume mormanul stradal de gunoi. Comunismul nu s-a bazat niciodată in construirea „noi societăți”, așa cum a declarat, pe industria grea (dacă ar fi făcut-o, n-ar fi sfirșit așa cum a sfirșit), ci eminamente pe industria alimentară in sens platonician: nici o societate din istorie nu a fost hrănită cu o asemenea cantitate de „părelnicie”, și nici unei societăți nu i s-a ocultat vreo dată mai crîncen priveliștea „cîmpiei adevărului”.

Cum poate fi acum dezintoxicat acest urias mîntal colectiv? Mai poate el primi altă hrană sau, asemenea psihiștrului întors acasă, el va voma cozonacul venit pe neașteptate in locul măcrișului și a piinii sfoicigite? Papilele noastre mai pot oare simți gustul adevărului, și li mai pot oare dori și li mai pot distingo de cel al minciunii fardate in adevăr?

Oricum, ceva s-a schimbat: ne putem alege fiecare, pentru hrana minții măcar, dieta pe care o dorim. Prima oară după citeva decenii avem din nou neșansa de a răspunde pentru prostia noastră.

Sfârșit de epocă în București

Documente americane inedite: 1945-1952

În vara anului 1993, la București, un prieten american, ziarist și scriitor, laureat al Premiului Pulitzer și un foarte atent observator al evoluției României după 1989, mi-a dăruit, într-unul din acele ceasuri de „căldură mare”, cind irealitatea este provocată și mai ușor la porțile Orientului, un vraf de pagini dactilografiate. „Vezi tu ce faci cu ele, poate ai ocazii mai bune decât mine să le folosești” – a fost mesajul. 50-60 de pagini bătute la mașină, la sfârșitul anilor '40, în limba engleză, avind ca temă, sau ca teme, secvențele cele mai importante ale „tranzitiei” postbelice: impunerea guvernului Groza, noii actori ai scenei politice românești, adică comuniștii veniți de la Moscova și cei autohtoni, rolul Regelui Mihai în perioada 1945-1947, tribulațiile liderilor partidelor istorice, afacerile noi și vechii plutocrații, ba chiar crimele de viață mondenă și can-can-uri ale haute-volée-ului bucureștan.

Aceasta a fost ceea ce am văzut imediat, aruncându-mi ochii pe „documente”. Intențiile autorului lor – el se numește Simon Bourgin și era corespondentul revistei *Time Life International* în sud-estul Europei – nu pot fi precizate decât cu aproximație. Inițial voia să scrie o așa-zisă cover-story – reportaj de prim-plan cu titlul pe copertă – pentru *Time*, avindu-l protagonist pe tânărul Rege Mihai. Bourgin stă săptămini de-a rândul în România, cunoaște bine mediul diplomatic și al înaltei societăți românești, pare tot mai mult un „inițiat” al cercurilor Palatului Regal, dar și al coridoarelor noii Puteri – Ana Pauker, Teohari Georgescu, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Lucrețiu Pătrășcanu, Emil Bodnăraș, Miron Constantinescu, Vasile Luca –, se bucură de schițe de portret substanțiale. Vechea clasă politică românească – Maniu, Brătianu –, vechea plutocrație – Malaxa sau Auschnitt –, afacerile financiare și chiar amorose, climatul psiho-politic creat de prezența tot mai dură a sovieticilor și *close-up*-urile ultimore ale alegerilor din noiembrie 1946 asigură conținutul acestor pagini. E de crezut că Bourgin, un ziarist itinerant pe ruta Paris-Germania-București, a fost „luat de evenimente” și, contracronometru, reușește ceea ce pășea adesea corespondenții străini isteți, curioși, dar nu neapărat la ei acasă, în lumea în care au fost aruncați: culege informații, zvonuri, birfe din toate direcțiile – și nu mai apucă să tragă concluzii: sînt prea multe necunoscutele și direcțiile de mișcare ale acestei noi lumi. Prezența sovietică în România devine însă o fatalitate ideologică în viziunea americanului. Falsificarea alegerilor din 1946 e indiscutabilă. Abuzurile comuniștilor sînt patente și descrise cu acritate aproape științifică. Tonul de reportaj, mai atent la nuanțele literar-jurnalistic, este alternat cu cel al însumării de informații, de „fișe”. Personajul central al acestor pagini – legate pînă la urmă una de alta doar prin apartenența la aceeași epocă – rămîne Regele Mihai de România. Curajul și caracterul dirz ale acestuia sînt menționate deseori. Nu știu dacă Simon Bourgin a mai apucat să transforme vreodată aceste însemnări într-un reportaj

sau în reportaje publicate sau publicabile. Sîntem chiar la începutul războiului rece, dar știm că multe evoluții încă fierbinți din această parte a Europei au fost, atunci, în 1946-1947, tratate cu mînuși de americani. El vreau să mai evite, cît a mai fost posibil, declararea rupturii cu foștii aliați sovietici. Cazul românesc nu putea deveni decît un subiect de îngrijorări și alarmă în cel mai bun caz.

Bourgin își întocmește așadar „notele” pînă în 1952, cînd, trecînd în revistă afacerea Sovrom-urilor, preferă să-și grăbească plecarea la Donaueschingen, orașul german unde tocmai se deschideau „Zilele muzicii moderne”. Informația se înregistrează cu destulă emoție: pentru Bourgin viața merge mai departe, cu „Zilele muzicii moderne”, în timp ce în România personajele însemnărilor sale de la sfârșitul anilor '40 își împlinesc destinele cu rigoarea implacabilă a unei tragedii antice: Regele Mihai a fost izgonit, liderii istorici au fost aruncați în închisori, unde unii au și pierit. Ana Pauker cade în dizgrație, Pătrășcanu își așteaptă sfârșitul într-o celulă a Securității.

Sovieticii au transformat România în colonia ideologică ce avea să rămînă citeva decenii. Simon Bourgin face parte din puțunii americani cu statut public care nu și-au făcut iluzii niciodată, nici chiar în 1945, în legătură cu epoca ce sta să vină. Probabil că multe din informațiile sale – trimise prin cablu diplomatic, pe adresa *Time Life International*, 8 Place de la Concorde, Paris, France – s-au transformat, la destinație, în materie primă pentru CIA și alte oficii americane. Nu știm și n-are importanță. Prea bine n-au fost păstrate, totuși, aceste pagini. Deseori, pe ele se distinge pata cu care timpul maculează hirtia prost întreținută. „Igrasia” sîpetului american în care aceste hirtii au zăcut peste patru decenii, vrajstea mesajelor și sintaxa aproximativă a cablului diplomatic, tentat de o exigență jurnalistică convinsă parcă de deplina ei inutilitate, atunci și acolo, conferă un farmec suplimentar acestor note. Ele vîd acum, parțial și în traducere, pentru că altfel e imposibil, lumina tiparului. În România mai întii, așa cum e normal.

Întîmplarea face ca în noiembrie 1995 să fie aniversate cinci decenii de la demonstrația anticomunistă de la București, de ziua numelui și în numele Regelui, la 8 noiembrie 1945. Incepea atunci și în România era comunistă, de care, după 50 de ani, puțini sînt convingiți că au scăpat de-adevăratele, nici unul rămînînd neatins. Cum nu sînt istoric, selecția textelor care urmează nu are la bază decît criteriile de bun-simț: Interesul politic și jurnalistic al informației, nouitatea ei, vioiciunea stilistică. Notele de subsol și clarificările, contextualizările n-au fost preocuparea mea. M-am grăbit ca, pînă una-alta, aceste pagini să nu mai fie doar foste documente, secrete sau nu, oricum uitate.

O tranziție tulbură, cu orizonturi încă în piclă, ne oferă și prezentul. Explicarea trecutului, cu care a început drumul ce ne-a adus unde sîntem, poate fi, chiar și procedînd fragmentar, cel mai sigur mijloc de descurajare a repetării lui. (E.H.)

Regele Mihai de România

Istoria lui Mihai de România, ultimul rege din Balcani

Ceea ce urmează este istoria lui Mihai, ultimul dintre regi antebelici din Balcani, un tânăr cu caracter neobișnuit: a Anei Pauker, a lui Emil Bodnăraș și Vasile Luca, a altor comuniști ce par decizi să anexeze România Uniunii Sovietice. Aceasta este însă și povestea Departamentului de Stat american și a Foreign Office-ului britanic, care au făcut prea puțin să întărească ultima instituție democratică a României: tronul Regelui Mihai.

Mihai se distinge ca șef de stat în Balcani. El este singurul rege balcanic care și-a menținut tronul în timpul războiului și după aceea, de-a lungul revoluțiilor comuniste. El este singurul șef de stat balcanic realment popular în țara sa. Tito și Dimitrov sînt la rîndu-le populari în țările lor. Dar nici un personaj politic în Ungaria, România, Iugoslavia, Bulgaria sau Grecia nu este la fel de iubit și respectat precum Mihai de România.

Cei mai mulți americani au auzit doar de „regele copil”. Era, de fapt, doar un copil cînd acest săptămînal i-a dedicat ultima cîră, înainte de război, un comentariu-interviu. În 1940, România a pierdut peste o treime din teritoriul ei național. Rușii au înșfănt Basarabia, Germania a dat nordul Transilvaniei ungarilor. Românii, în stare de șoc, au cerut capul Regelui Carol al II-lea. După ce l-a investit cu prerogativele de șef al statului pe Ion Antonescu, Carol a fugit din țară însoțit de Magda Lupescu, puternic marcată de simpatii de stînga. Tânărul de 19 ani Mihai devine noul rege, în timp ce Antonescu se alătură Germaniei în războiul împotriva Uniunii Sovietice. În august 1944, Regele Mihai îl arestează pe Antonescu în cabinetul de stampe al Palatului Regal, deoarece Mareșalul refuză să schimbe cursul războiului și să cedeze în fața unui rege care nu dispunea decît de 70 de militari din garda Palatului în momentul loviturii de stat.

Actul lui Mihai a presupus un mare curaj personal; a fost actul de curaj pe care românii l-au așteptat și-l așteaptă din partea unui rege. Este ceea ce-i explică de departe popularitatea de care se bucură în prezent.

Petru Groza – moranul uzurpator

În martie 1945, Andrei Vîșinski a venit la București să ungi un prim-ministru în noul stat-satelit. El l-a desemnat în această funcție pe corpolental Petru Groza, fantoșa comuniștilor implantată în fruntea Frontului Plugarilor. Regele însă s-a opus. Regele n-avea decît dispreț pentru moranul ardelean. Prin acordurile de la Ialta, s-a promis implicarea celor trei puteri aliate în determinarea cursului politic al țărilor eliberate. Ținînd însă cont de sfaturile

colaboratorilor săi, Regele Mihai a luat decizia: pentru viitorul României a fost mai oportun, atunci, să asculte de ordinul lui Vîșinski și să-l numească pe Groza prim-ministru. Mihai a dat dovadă de curaj și independență, dar România intrase deja în capcana Rusiei.

În România s-a creat un fenomen politic neobișnuit. Aici, comuniștii antrenai de/in Uniunea Sovietică, spre deosebire de comuniști în general, care detestă monarhia, aclamă meritele regalității. Nici unul din miniștrii comuniști nu pierde ocazia să apară în ocazii publice sau oficiale alături de Regele Mihai. Pentru rolul pe care l-a jucat în aducerea României de partea aliaților în războiul contra Germaniei, sovieticii i-au decernat Regelui Mihai „Ordinul Victoria”, cea mai înaltă distincție. În același timp, dacă rușii ar putea să-l aleagă pe acela de care s-ar debarasa cel mai repede în afacerile lor românești, numele învingătorului ar fi Mihai de România. Și comuniștii, în ciuda declarațiilor de dragoste, ar vrea să scape de Mihai cu prima ocazie. Toate legile românești trebuie aprobate și contrasemnate de Rege. Aceasta este forța Regelui, dar și singurul obstacol pe care rușii îl mai înfrîng în cale pentru a-și instaura dominația în România. În prezent, Regele Mihai luptă să-și mențină tronul, în timp ce comuniștii sînt pregătiți să anexeze România Rusiei. Regele Mihai le stă în cale.

În profesiunile lor de credință față de regalitate, comuniștii menționează însă că monarhia trebuie combătută în momentul cînd înțează să fie democratică. „În mod natural, dacă monarhia devine fascistă, vom lupta împotriva ei”, mi-a declarat Vasile Luca, membru al CC al PCR. Momentul punerii la cale a unor incenări în această direcție se apropie. Miza este imensă: România e cea mai bogată țară din Balcani; în ciuda exploatații succesive a țărilor de capitaliști români, englezi și americani, de armata germană și armata roșie, bogățiile ei sînt încă fabuloase. (...)

Regele Mihai de România nu seamănă deloc cu predecesorii sau contemporanii săi. Regele Boris al Bulgariei, care a fost otrăvit în condiții misterioase în timpul războiului, a fost un preceptom pe de afaceri, pus în imbogățire. Regele Petru al Iugoslaviei, care are vîrsta Regelui Mihai, și-a iubit doar jucăriile, vîile de vacanță și stilul de viață juvenil, nefînd niciodată profund implicat în afacerile publice. Alexandru, tatăl lui Petru, a fost un rege rece, autocratic și incapabil să răspundă pe măsură dragostei supușilor. Carol, tatăl lui Mihai, i-a transmis fiului calitățile fizice remarcabile, dar a lăsat în urmă în țară corupție și venalitate în cantități neegale-tate nici măcar în Balcani.

Această situație complexă face din tinărul de 25 de ani Mihai de România un paradox. El e foarte manierat, plăcut în conversație, inteligent. Sacourile bine tăiate îi ascund tendința de îngărăre. Are umerii largi și un chip plin. Trăsăturile fizice dau impresia unui om așezat, cu o forță liniștită, care nu ia decizii ușor. Comuniștii români, care sînt cei mai abili politicieni de tip sovietic din Balcani, îl privesc ca pe un adversar de temut (subliniere în text, n.n.). Deși Mihai nu strălucește, el are un inens bun-simț și e curajos. Recent, un reporter l-a întrebat dacă crede pe ruși atunci cînd îi spun că au doar dragoste și bunăvoință față de Regele României. Mihai l-a privit pe reporter în ochi și i-a răspuns, încet: „Nu”.

Zilele trecute, Berry (însărcinatul cu afaceri la București, n.n.) i-a atras atenția Anei Pauker în legătură cu tratamentul la care sînt supuse partidele istorice, menționînd prezența trupelor sovietice în România ca principal instrument de acțiune al comuniștilor români. Ana l-a ascultat pînă la capăt și apoi i-a răspuns rîzînd: „Vorbiți ca un american tipic. Uniformele se vor putea întoarce înapoi în Uniunea Sovietică, și cei ce le poartă se vor retrage eventual dincolo de Prut. Dar noi nu vom intra în dispozitie pînă în momentul cînd o vom putea face în siguranță. Cît despre Maniu, el este o mare figură a trecutului, dar faceți eroarea să confundați trecutul cu prezentul”.

Regretele americane

Berry insistă – dar nu dorește să i se atribuie opinia – că Statele Unite au ratat cea mai mare șansă pe care au avut-o în România și în Europa răsăriteană, îndată după alegeri (19 noiembrie 1946, n.n.). Rușii au fost profund șocați de victoria extrem de fragilă a comuniștilor, în ciuda fraudelor imense și a terorismului exercitat împotriva populației. În această stare de șoc și stupefacție, crede Berry, rușii ar fi răspuns unei formule de compromis, dacă presiunile americane și britanice ar fi fost exercitate oportun și fără ocol, la Moscova. Această ipoteză a fost luată în considerație de Atcheson (reprezentantul SUA în Comisia Aliată de Control la București, n.n.), dar Clark-Kerr (reprezentantul Angliei în Comisia Aliată de Control la București, n.n.) s-a opus, avînd în vedere că Marea Britanie se află într-un moment dificil și că evită orice noi angajamente. O atitudine cu adevărat viguroasă, transmisă la cel mai înalt nivel, n-a fost astfel niciodată adoptată. Atcheson regretă azi această situație. Berry crede că s-ar fi oferit astfel o nouă formulă – pentru a crea posibilități și un răgaz opoziției – în întreaga Europă răsăriteană, dacă presiunile diplomatice s-ar fi exercitat în mod oportun și corespunzător.

Mihai are trei calități incontestabile: curajul său de acțiune, devotamentul pentru poporul său, modestia, capacitatea sa de reținere. (...) Devotamentul pentru poporul său i-a fost înauflat în cea mai mare parte de mama sa. Dînsa l-a învățat să deosebească binele de rău, intruchipînd monarhul în chiar ființa sa benefică. Discernămintul său, puterea sa de judecată, în cazul unui tînar atît de curajos, sînt remarcabile. Avînd în vedere timpurile pe care le-a trăit și le trăiește, felul acesta de a fi presupune răbdare și mari eforturi.

Rușii au cochetat la un moment dat foarte serios cu ideea reinstalării lui Carol al II-lea pe tronul României.

Felul de a fi al lui Mihai: idealurile, valorile profesate de dînsul – și chiar înclinația pentru invenții mecanice – sînt foarte americane. Probabil că dacă ar avea o dorință, în cazul detronării sale, ea ar fi să trăiască în America. Dar cum Statele Unite n-au reglementări în privința monarhilor destituiți, Berry e bucuros că Regele n-a abordat niciodată deschis subiectul.

Mihai nu are bani în afara României și are puțini în România. El deține o singură proprietate în Săvișul, pe care a cumpărat-o în timpul războiului. Casa Regală are șapte rezidențe.

Mihai are în continuare relații sociale corecte cu rușii, îi invită la vinătoare etc.

Groza l-a spus lui Mihai, la un moment dat: „Să nu vă imaginați că nu sînt perfect informat în legătură cu fiecare persoană pe care-o întîlniți, cu fiecare mișcare pe care-o faceți”.

Intr-o țară în care politica este impregnată de intrigă și sex – o varietate croată de Carol al II-lea, s-ar putea spune –, Mihai are o viață amoroasă a lui Carol al II-lea a umbrit viața politică a țării peste 20 de ani. Mihai are un comportament cit se poate de normal. Regele Mihai este un tînar singuratic și trist – practic, prizonierul castelului din Sinaia. El este probabil cel mai nefericit tînar conducător de stat din Europa. Mihai – singurul personaj al istoriei care a fost rege înainte și după tatăl său.

Mihai este cea mai populară figură a țării sale și simbolizează ideea balcanică a Regelui care-și conduce poporul în momentele de cumpănă ale isoriei. Relațiile cu rușii presupun un tact extraordinar – și Regele îl are. Regele Mihai simbolizează dorința de libertate și independență a poporului român.

Consilierii Regelui

Regele Mihai știe să-și asculte consilierii și învață mult din conversațiile importante. Consilierii săi sînt mai puțin hotărîți și neînduplecați decît Regele însuși; cînd e vorba de viitor, Regina Elena este principalul său sfătuitor.

Regina Elena, fiică a Regelui Constantin al Greciei și al Princesei Sophia de Prusia, s-a reîntors în România după plecarea lui Carol. Vorbește fluent română, franceza, greaca, germana, italiana și engleza. E cultivată și inteligentă, are mult gust și o remarcabilă putere de adaptare. Își veghează cu devoțiune fiul.

Prințesa Ileana de România și actuala ducesă Arhiducesă de Habsburg vorbește fluent română, franceza, germana și engleza. Este fiica legală a Regelui Ferdinand și a Reginei Maria, sora fostului Rege Carol al II-lea și mătusa Regelui Mihai. S-a născut la 5 ianuarie 1905, la București. Se spune că tatăl ei adevărat este Prințul Barbu Știrbei. S-a căsătorit cu Prințul Anton de Habsburg la 26 iulie 1931 la Sinaia și a devenit Arhiducesă de Habsburg după ce nazii au acordat Prințului Anton titlul de Arhiduce. Sotul ei a fost un nazist proeminent. După căsătorie, a trăit într-un castel lângă Viena. La sfîrșitul războiului, Ileana și Anton se-ntors în

România, unde, în ciuda trecutului progerman, duc o viață liniștită la Bran. Prințesa Ileana are însă relații bune cu reprezentanții ai regimului Groza; pe măsură ce dificultățile Regelui Mihai au sporit, Ileana n-a ezitat să pretindă drepturi de succesor la tron pentru fiul său Ștefan, născut în 1932. Se pare că a procedat la fel și în timpul regimului Antonescu. Este înaltă și atrăgătoare. Are o personalitate complexă. Ea a fost o mare problemă pentru Rege și Regina-Mamă, care au început să întretină relații sociale cu dînsa relativ recent. Îndată după armistițiul din septembrie 1944, l-a ajutat pe fratele șefului comunist Emil Bodnăraș, colonel în armata germană, să părăsească România. Bodnăraș i-a fost recunosător. Cei doi au relații apropiate; unii spun, chiar intime. În noiembrie (1946), Ileana a obținut eliberarea a doi români implicați în procesul intentat misiunii Statelor Unite la București, telefonîndu-i doar președintelui curții. Atît e de notorie relația ei cu Bodnăraș.

Mircea Ionițiu s-a născut la București, la 27 septembrie 1921. Este secretarul personal al Regelui Mihai, numit în 1940. A făcut parte din primul grup de copii, selectați de Regele Carol al II-lea din toate straturile sociale, alături de care a fost educat Principele moștenitor Mihai. A devenit prietenul și confidentul cel mai bun al Regelui. A fost la curent cu toate planurile politice de pregătire a loviturii de la 23 august 1944. Vorbește fluent română, franceza, germana și engleza. Foarte proamerican. Crede că democrațiile occidentale sînt modele de urmat ale României viitorului. E necesător și fiul proprietarului editurii Cartea Românească. Deși tînar, e înțeles și inteligent. E loial Regelui și nu dorește decît să-l servească. E curajos și inspiră același curaj Regelui în momentele dificile. Are un salariu mic și din acest motiv e ajutat financiar de tatăl său.

Cea mai bogată și cea mai coruptă țară din centrul Europei

Cînd rușii i-au împins pe germani spre mijlocul Europei, ei au ocupat o grămadă de țări. Nici una n-a fost mai bogată decît România. Și nici una mai coruptă. Se pare că Aristide Briand a spus odată: „România nu este o țară, ci o profesie”. Comuniștii, despre care se spune că sînt acești, au preluat corupția și toate celelalte obiceiuri locale. Prețul unui pașaport, pentru părăsirea țării, e de 2.000 de dolari. Un avocat îmi spunea deunăzi: „Nu plătim impozite, ci mituit administrația financiară”. Periodic, oficialii comuniști evacuează cele mai bune locuințe din Capitală. Proprietarii care știu să plătească, rămîn. Celor mai mulți însă le sînt rechiziționate locuințele. România are doi mari industriași: Nicolae Malaxa și regele oțelului, Max Auschnit. Amîndoi, remarcă un cîmic bucureștean, își plătesc cota de mită; diferența e că Auschnit, un om onest, o plătește din propriul buzunar, în timp ce Malaxa se folosește de fondurile guvernamentale pentru a mitui guvernul. Comuniștii, atît de neînduplecați, s-au dovedit a fi foarte amatori de condiții bune de viață. În ziua cînd Groza a devenit prim-ministru, Malaxa i-a dăruit o vilă elegantă. Mai demult, el i-o oferise și lui Mihai Antonescu. Bucureștiul e cel mai paradoxal din orașele României. În timp ce în Moldova flămînzește un milion de români, restaurantele de pe Calea Victoriei oferă steak-uri, paté de foie gras și ample prăjituri cu frișcă. Sînt între cele mai rafinate restaurante din Europa, cu condiția să ai destui lei. Inflația în România este ca în Ungaria în 1946, însăntea colapsului financiar. Un dolar american valorează un milion de lei, în comparație cu perioada antebelică, cînd un leu era 10 cenți.

Regina-Mamă Elena a României

Bucureștiul, cu enorma sa ofertă de benzină, are mai multe automobile decît toate capitalele est-europene la un loc. Cu excepția unei dozi de limuzine Lincoln, seria 1946, ce-i poartă pe ștabii comuniști, toate celelalte sînt fabricate înainte de război. E criză de anvelope. Uneori vezi automobile cu trei anvelope, cea de-a patra roată fiind din lemn.

Se construiesc mereu apartamente moderne, mai multe decît oriunde în restul Europei răsăriteane. Sînt înalte, masive și oferă orașului un aer expansiv și modern. Dar asta e doar fațada. La nici trei sute de iazri de splendoarea Palatului Regal se zbanguesc răstăte în noroalele din mijlocul drumului. Nici o altă capitală a Europei nu-și dervăluie premisele rurale într-o proximitate atît de intimă. Vitrina Bucureștiului este hotelul Athénée Palace. A rămas neschimbat. Dintotdeauna cel mai luxos hotel din Europa răsăriteană, el oferă și azi un somptuos și eficient room-service de 24 de ore. E singurul hotel din Europa unde evenimentele se derulează precum în romanele galante cu agenți și corespondenți străini. Cînd comuniștii au reprimat manifestația anticomunistă din Piața Palatului, în toamna anului trecut (8 noiembrie 1945, n.n.), corespondenții străini de presă au urmărit spectacolul din balcoanele hotelului. Recepția e înțesată de oficiali comuniști, politicieni, lobbyști, agenți, informatori și prostituate. Camerele sînt inspectate sistematic de poliția secretă a lui Teohar Georgescu. Unui corespondent străin, care s-a plîns unei funcționare de la Ministerul Informațiilor că i s-au furat actele din cameră, i s-a răspuns cit se poate de simpatic: „Care-i problema? Au uitat să le pună înapoi?”. Toate acestea l-au făcut să observe pe un rutinat politician român: „Rușilor o să le pară rău. Nici măcar comuniștii n-o să schimbe România”.

NOTĂ
Fragmentele alese și traduse nu fac parte din fosta sau actuala arhive secrete. Oportunitatea prezentării lor n-are de-a face cu inflația de „cărți albe” pentru zile negre cu care e obișnuită de la un timp opinia publică. Prezentatorul și traducătorul acestor pagini nu este singurul lor deținător. Citite și interpretate cu scrupul științific, ele pot servi în cunoașterea unei perioade a cărei adevărată istorie a început să fie scrisă și cunoscută timid după 1989. Mulțumesc revistei „22” pentru spațiul editorial oferit și șansa acordată reabilitării unor fișe de observație din epocă, a căror veridicitate n-a fost ipotecată de interesul rescrierii istoriei.

Continuare în numărul viitor, cu fragmente privind noua clasă, prezența rusească în România, falsificarea alegerilor din noiembrie 1946, afacerile lui Gheorghe Gheorghiu-Dej cu Malaxa, biografia revoluționară a Anei Pauker ș.a.m.d.

Comentariul, selecția și traducerea textelor: EMIL HUREZEANU

PAVEL CĂMPEANU

Extremismul în trei viziuni

Una dintre tezele marxiste invaldate de istorie este cea potrivit căreia proletariatul nu are patrie. Cu adevărat fără patrie nu sînt proletariatul, ci extremiștii, în sensul că fiecare patrie, deci și fiecare patriotism își are extremiștii săi. Pentru extremiști, proba supremă a iubirii față de propria patrie este ura față de toate celelalte. De aceea, discuția care urmează nu cuprinde viziunea despre extremismul a extremiștilor, ci doar viziunile reflecției științifice, puterii politice și opiniei publice.

Prima viziune: reflecția științifică

Fără pretenția unei investigații bibliografice, se poate reține că prin extremism, într-o accepție larg omologată, se înțelege o orientare care tinde să conteste nu o formațiune politică sau alta, ci sistemele politice democratice. Convertit în putere, extremismul devine ceea ce se cheamă totalitarism, varianta lui fanatic-religioasă fiind fundamentalismul.

Antiteză a democrației, extremismul este perfect compatibil cu extremismul opus. Extremismele antinomice se stimulează și se legitimează reciproc, fiecare supralicitudinal în celălalt propria sa negare. Ele sînt în același timp exclusive și consubstanțiale, iar simbolul istoric al consubstanțialității lor rămîne strîngerea de mînă de la 23 august 1939 dintre Molotov și Ribbentrop care a dus, undă verde începîndu-se de la al doilea război mondial.

Cu peste o jumătate de secol în urmă, unul dintre clasicii sociologiei americane, Talcott Parsons, scria: „Pentru o multitudine de rațiuni sentimentale naționaliste a fost poate cel mai adecvat canal către reacția de tip extremist” (*Essays in Sociological Theory*, Teh Free Press, New York, ediția a IV-a, 1961, p. 138). De atunci, cunoștințele empirice ale omenirii despre simbioza dintre extremism și șovinism s-au îmbogățit mult mai mult decît ar fi fost de dorit și, din păcate, nu încetează să se îmbogățesc. Incompatibil cu democrația, extremismul este inseparabil de șovinism, de unde intoleranța mutuală dintre șovinism și democrație.

Viziunea a doua: revelația tîrzie a puterii

Anunțînd „ruperea colaborării politice cu PRM”, președintele executiv al PDSR a adus în prim-planul vieții publice tema stînjîtoare pentru putere a extremismului. Pentru moment, nu se poate prevedea cît de conjuncturală sau cît de strategică se va dovedi această ruptură. Independent de felul cum va evolua, simplul fapt al producerii ei are un anumit dramatism. Nu e vorba de dramatismul kitsch al detaliilor (primele reacții, aproape umile, ale președintelui și ale oamenilor săi, dezumflarea bruscă a „tribunului” sau confesiunea prin care admiratorul lui, Gh. Dumitrașcu, explica de ce nu a votat pentru ruptură), ci de un dramatism al scenariului: apariția unei situații care își negă premisele. Puterea abandonînd PRM-ul la capătul unui an în care devenise mai dependentă de el decât vînicul.

Corectîndu-l pe Euclid, politica PDSR a transformat patruleterul dintr-o răsufată figură geometrică într-o inovatoare formulă de guvernare. Aceasta s-a născut prin coalizarea celor două curente dinăuntrul PCR a căror ciocnire a conferit Revoluției din 1989 conținutul ei politic: de o parte conservatorii, deveniți extremiștii tranziției, de cealaltă reformiștii, perceptibili prin comparație ca moderați. Anul 1995 a schimbat raportul dintre cele două tabere în favoarea celei dintîi. Pînă la ruptură, extremiștii au rămas cel puțin la fel de extremiști ca înainte, pe cînd moderații au devenit din ce în ce mai puțin moderați. Pînă la urmă, procesul de apropiere nu duce înăsa la fuziune, ci la ruptură, un epilog puțin așteptat, avînd aerul unei lovituri de teatru.

Celelalte două partide din coaliție au întîmpinat pătania PRM-ului cu cea mai sinceră voină bună, fără nici măcar umbra unui gest de solidarizare. Și astfel patruleterul nu s-a pulverizat, ci s-a metamorfozat în triunghi, o figură geometrică de reputație cel puțin îndoielnică. În acest fel, geometria variabilă devine suportul stabilității guvernamentale.

DION

Actul rupturii nu poate fi mai credibil decît motivațiile lui. Mai curînd sugerate decît mărturisite, aceste motivații se grupează în două categorii: cele conjuncturale, vizînd atacul la adresa președintelui Iliescu, și cel substanțiale, vizînd orientarea extremistă a PRM și a șefului său. Avîndînd asemenea motivații, PDSR-ul nu lămurește logica asocierii lor. În consecință, nu știm dacă atacul la președinte a relevat amintita orientare extremistă care îl precedase sau dacă PRM a devenit extremist atacîndu-l pe președinte. Ultima presupunere pare mai probabilă, în lumina ei continuarea colaborării cu PUNR și PSM implicînd ideea că extremiștii nu sînt decît cei care îl atacă pe președinte.

Neputîndu-se rezuma la o definiție atît de candidă a extremismului, președintele executiv al PDSR a adăugat pe parcurs diverse completări. Printre acestea, una de ordin conceptual, subliniînd conexiunea dintre extremism și șovinism – și alta de factură documentară, dezvăluînd prezența în protocolul fostului patruleter a unui articol prin care partidele semnatare se angajau să nu practice politici șovine. S-ar putea deduce că vreme de trei ani cele patru partide în cauză s-au ferit de șovinism ca dracul de tîmbie, prima abatere de la această linie de conduită prompt sancționată constituînd-o atacarea d-lui Iliescu de către C.V. Tudor.

Viziunea a treia: opinia publică

Extremismul reprezintă un fenomen istoric; păstrîndu-și esența, el își modifică formele de manifestare în timp și spațiu. Definierea lui este cu atît mai anevoioasă cu cît mai aproximative sînt reperele spectrului politic care indică versiunile de non-extremism. Acest gen de aproximare își găsește un sol politic mai mult decît fertil în România tranziției, un motiv în plus pentru a studia viziunea despre extremism a opiniei publice.

Sondaajul CIS pe această temă a cuprins un eșantion format din 1.134 persoane în vîrstă de cel puțin 18 ani, domiciliate în 37 de așezări urbane și 65 rurale din 34 județe, plus Capitala și SAJ. Investigația a operat pe trei direcții: definiția extremismului ca noțiune, identificarea extremiștilor ca actori politici și evaluarea extremismului ca orientare ideologică. Problematicele sondaajului este deci reducibile la paradigma:

Ce este extremismul?
Cine sînt extremiștii?
Cum poate fi evaluat extremismul?

Noțiunea

Pentru a sesiza intrucivta ce înțelege electoratul nostru prin extremism, sondaajul a utilizat ambele tehnici uzuale: întrebări închise, care propun cîteva variabile de răspuns, și întrebări deschise, cărora subiecții le răspund prin propriile lor cuvinte. Variabilele propuse au fost în număr de patru. Primatul categoric l-a obținut variabila: „4. Contra democrației, contra altor naționalități”, aleasă de 69% dintre intervievați. Pentru marea majoritate a celor consultați, extremismul se definește ca o simbioză a șovinismului cu antidemocratismul.

Întrebările deschise suscită în mod firesc o enormă varietate de răspunsuri, grupările omogene avînd deci dimensiuni restrînse ori foarte restrînse. La întrebarea: „Ce înțelegeți prin extremism?”, răspunsul cu frecvență maximă, 43%, a fost: „Nu știu”. Prin urmare, majoritatea a preferat să își asume efortul solicitat, semn al interesului pentru tema abordată. Codificarea flexibilă a definițiilor propuse de intervievați a permis clasificarea lor în opt grupări statistice semnificative. Două dintre aceste grupări concentrează jumătate din totalul răspunsurilor primite. Potrivit acestor două grupări prevalente, extremismul înseamnă: 1. Naționalism, șovinism, xenofobie – pentru 18% din eșantion; 2. Radicalism, stînga stîngii și dreapta dreptei, politica exceselor – 16%.

A treia grupare ca număr de opțiuni se situează la o distanță considerabilă: 3. Fanatism, intoleranță – 9%.

Fie că are de ales între definiții sugerate, fie că le elaborează singur, electoratul atribuie extremismului aceeași dominantă: șovinismul.

Actorii

Identificarea actorilor – formațiuni și personaje – care intruchipează extremismul rezultă din compararea lor cu actorii reprezentativi pentru reperele non-extremiste ale spectrului politic. Neclaritatea acestor delimitări cardinale naște o confuzie legitimă: solicitați să plaseze formațiunile parlamentare pe scala convențională stînga-centru-dreapta-extremism, intervievații localizează toate partidele în toate pozițiile posibile. Diferențierile nu decurg din modul de distribuție, ci din proporțiile ei. De pildă, Partidul Democrat este etichetat ca extremist de 0,5% dintre subiecți, față de 24% PRM, cota cea mai ridicată, cu excepția UDMR-ului.

Întă și proporțiile în care sînt percepuți ca extremiști cîteva lideri politici: Adrian Năstase 2%, Adrian Păunescu 13%, C.V. Tudor 30%.

Deținînd în această ierarhie înfrîntarea absolută, președintele PRM apare totodată mai extremist decît partidul pe care îl conduce. Abstracție făcînd de UDMR și de președintele său de onoare, pentru electoratul nostru extremismul se confundă mai presus de toate cu C.V. Tudor și cu PRM. Nebulozitatea care impresară poziționarea partidelor pe eșichierul politic nu împiedică o identificare a extremismului în același timp coerentă, categorică și plauzibilă.

Evaluarea

Indiferent de părerile despre ce este extremismul și cine sînt reprezentanții lui, rămîne deschisă problema: este el bun sau rău? Sondaajul nu a abordat problema prin întrebări frontale, ci invitînd subiecții să-și determine propria poziție pe aceeași scală a spectrului politic. Din această operație de autodistribuire, a rezultat următorul tablou:

Poziția politică	% din eșantion
Dreapta	17
Centru	50
Stînga	19
Extremiști	1
Nu știu	10
Restul de 3% nedînd nici un răspuns.	

Dată fiind opacitatea în care plutesc reperele tradiționale ale spectrului politic, semnificațiile acestui tabel se cer privity cu circumspecție. El nu relevă situații, ci tendințe, iar dintre acestea cele mai conturante pr următoarele:

- formarea grupului cel mai masiv în jurul poziției celei mai puțin aproximative – centru;

- nivelul egal de atractivitate sau de inatractivitate al dreptei și al stîngii;

- refuzul aproape unanim de a asuma pozițiile extremist.

Vigoarea acestui refuz sugerează că extremismul este perceput de electorat mai curînd ca o meteahnă decît ca o virtute. Cifra prefigurează o stare de spirit înclinată spre o evaluare nefavorabilă a extremismului. Cei care își declară intenția de a vota la viitoarele alegeri cu partidul considerat a fi cel mai extremist – PRM – reprezintă 4% din total, ei sînt de patru ori mai numeroși decît cei care se definesc pe ei înșiși ca extremiști. S-ar putea deci ca impactul electoral al PRM să nu se datoreze decît în subsidiar extremismului său, ei fiind un partid extremist votat cu precădere de neextremiști.

Convergențe puțin așteptate

Fie că ne place sau nu, prezumția unei conexiuni organice între extremism și șovinism se regăsește în toate cele trei viziuni discutate. Afirmarea acestei prezumții are pentru omenii de știință rațiuni de ordin conceptual, care sînt de ordin conjunctural pentru omenii Puterii și de ordin preponderent moral pentru omenii de rînd. Puterea combină respingerea acțiunii politice a extremismului cu o anumită permeabilitate față de ideologia lui, pe cînd alegătorii, dimpotrivă, par mai reticenți față de ideologia extremistă decît față de unele acțiuni politice pe care ea le inspiră. În limitele acestor date, se poate reține că, fără a fi imună la extremism sau la șovinism, opinia noastră publică nu a generat curente semnificative și stabile în favoarea lor.

ZOE PETRE

Sîntem repetenții din decembrie!

Sub această lozincă au manifestat în București și în toate celelalte centre universitare din țară zeci de mii de studenți. Motivul imediat al revoltei lor a fost, cum știe toată lumea, încercarea Ministerului Învățământului de a supune la taxe, imediat și retroactiv, reexamările, repetenții și, printr-un exces de zel pe alocura foarte vizibil, chiar absențele, sau măcar unele absențe. Așa cum au spus-o foarte clar liderii care au exprimat revendicările tinerilor în mass-media, problema taxelor a fost însă numai picătura care a umplut paharul nemulțumirilor studențești, fiindcă exprimă — împreună cu reacția ministerului, care se voia fermă, dar în fapt nu era decât autoritară — o politică și o atitudine generală de desconsiderare, deopotrivă a studenților și a problemelor tinerei generații. La aproape 6 ani de la Revoluție, aceștia au măsurat foarte exact ce le oferă societatea în raport cu ce speraseră ei și au ieșit mințioși în stradă. Nu doar ei, noi toți sîntem repetenții din decembrie — și studenții ne-au taxat prompt și necruțător pe toți.

Două elemente deosebite aceste manifestări de altele, suscitată tot de studenți, în anii din urmă. Mai întâi, și de o deosebită importanță, caracterul național al mișcării: în decembrie 1990 — pe o scară mult mai mare decât în decembrie '89 — grevele studențești cuprindeau Timișoara și București. Acum, nu doar că au angajat studenții în întregul ei — doar la Cluj circa 25.000 de tineri au ieșit, pentru prima oară în asemenea proporții, în stradă; dar e pentru prima oară cînd o asemenea mișcare protestatară pornește dinspre estul țării spre vest: Galați și Bacăul au precedat Brașovul și București, iar studenții din Timișoara au declarat grevă abia după ce toți colegii lor din celelalte orașe o făcuseră. Valul de nemulțumiri s-a ridicat acolo unde nu doar mediul social majoritar, ci chiar mediul studențesc propriu-zis era în principiu măcar apropiat Puterii actuale: universități reinviolate electoral în 1990, studenți care nu participaseră la evenimentele de atunci decât ca spectatori euforici, locuri în care voturile favorabile FSN, apoi FDSN, și oricum actualului spectru de guvernare, au fost covârșitoare. La Galați, primar e fostul prim-secretar, la Bacău, ca prefect, și-a demonstrat excelența actualului secretar al Guvernului.

În al doilea rînd, a fost evidentă totala autonomie politică a mișcării, ceea ce nu vrea să însemne că aceasta nu are nici o bază politică, ci doar că este rezultat independent a unei pluralități extrem de divergente de opțiuni, de la curente monarhistice la simpatii pentru Partidul României Mare sau pentru extreme drepte ortodoxe, înecate într-o uriașă neîncredere colectivă față de orice partid și orice politică de partid.

Să nu ne înșelăm: studenții au spus clar că sînt nemulțumiti de politica actuală a Puterii, dar, dincolo de aceasta, că refuză modelul de societate autoritară pe care toate partidele aflate în scena politică a țării îl oferă. Sînt profund nemulțumiti de absența oricărei protecții sociale, din partea unei puteri care a făcut capital politic din promisiuni demagogice neînceutate de protecție socială; sînt nemulțumiti de absența oricărei perspective de viitor, într-o țară guvernată, de azi pe mâine, de interesele imediate ale unor grupuri, găști, mafii. Sînt furioși de faptul că actualii guvernanți, care au avut, în genere, grijă să-și trimită odraslele să studieze în mari universități din Vest, continuă să cheltuiască din banul public cu mult mai mult pentru mineri care i-au bătut pe colegii

lor în '90 decât pentru studenții care au fost bătuți atunci prin reprezentanții lor cei mai autorizați.

Studenții recuză o putere politică instalată prin votul maniv al bunicii lor și care nu numai că nu a făcut nimic pentru a corecta această senectute originară printr-o politică favorabilă tinerilor, dar i-a adus la disperare chiar și pe fideli și pensionari prin scăderea dramatică a nivelului de trai, i-a pus pe părinți în imposibilitatea de a susține efortul de pregătire profesională superioară a tinerilor, fără să ofere, pe de altă parte, nici o soluție reală celor care ar renunța eventual la studiul universitar pentru a-și câștiga existența: șomajul absolvenților de liceu e dintre cele mai grave și mai durabile.

O guvernare care nu a rezolvat nici una dintre problemele tinerilor, și în primul rînd problema locuințelor, nu are nici un gînd pentru problemele tinerilor studenți. Prin „tiraj de joburi” pentru tineri a fost organizat de Fundația Soros, nu de Guvern, și nu știu să existe un program național și eficace de reabilitare a profesiorilor filtră perspectivă certă în următorii zece ani.

Fiindcă, în realitate, studenții continuă să devină studenți — cel puțin „la stat” — în urma unei serii acerbe de concursuri, care începe cu treapta I, la 14 ani, continuă cu un baccalaureat, slavă Cerului, mai serios, dar și mult mai stresant, și culminează cu admiterea în facultate, mult mai puțin relaxată de cînd s-a declanșat procesul de acreditare a universităților private; dar nu mai au avantajele pe care li le conferau aceste concursuri succesive, care, înainte de '89, erau, pentru mulți dintre ei, singurele concursuri din viața lor profesională.

IOAN MUȘLEA

Clujul studenților

23 octombrie. Cînd șuvoiul miilor de studenți din centrul Clujului părea să nu se mai sfîrșească, nu-i venise nimănui să-și creadă ochilor. Așa ceva nu se mai întîmplase de la începutul lui 1990, cînd alți studenți — naivii! — ieșiseră în stradă hotărîți să termine cu ceea ce însemnase un anumit învățămînt.

Circa 20.000 de studenți au blocat pur și simplu centrul Clujului, stîrnind reacțiile și comentariile cele mai diverse ale privitorilor. În afară de clasicul „Vedeți-vă mai bine de îndărtură!”, am fost surprins auzind doi tineri înjurînd cu sete și zîcînd: „Vei, băi? Aștia știa măcar ce s-a făcut și cum să iasă în stradă să-și ceară drepturile. Noi, cu toate sindicatele noastre, stăm ca popîndăii!”. Remarcabile și foarte... tinerești au fost și unele texte și „strigături”, ca de pildă poezioara „Vinde tata vaci și boi! C-am ajuns studenți și noi! În regimul Văcăroiu” sau impertinentul „Who the fuck is Liviu Măior!”.

Iar dacă unii își mai fac încă iluzii cum că studenților nu le pasă de marasmul politic al țării se înșală amarnic. Referințele urătoare de genul „Plătim cu cupoanele!” sau faptul că, trecînd pe lângă nefericita statuie „peneuistă” a lui Avram Iancu, studenții strigau într-un glas „Vrem cămine, nu statul!” aveau să fie încununate de lipirea pe zidurile și porțile Universității a nenumărate copii ale unui articol intitulat *Fericirea de a studia în Uniunea Sovietică* și apărut într-un număr al *Scintei* din 1951. Textul era semnat Ion Iliescu.

Iritarea sau deruta politicianilor locali au fost vădite. Într-un comunicat bizar, Gh. Funar părea să ia partea studenților, dar finalmente nu se înțelegea mai nimic. Prefectul PDSR al județului, d-l Grigore Zanc, a crezut de cuviință să intervină direct și l-a denunțat violent pe liderul studenților din Universitatea Tehnică, acuzîndu-l că ar fi un element turbulent, exmatriculat și apoi reprimat grație intervențiilor generalului... Chelner, dar mai ales — culmea! — extrem de vinovat de faptul că ar fi membru al PD. Convenția Organizațiilor Studențești Cluj a pus lucrurile la punct de o manieră fermă și civilizată. Greu de înțeles îmi pare, în schimb, faptul că în Universitate s-au lipit în ultimele zile

Așa cum funcționează în genere societatea noastră, destinul profesional al fiecărui dintre acești tineri a fost aruncat într-un aprig sistem concurențial pervertit de corupție și pile, în vreme ce ansamblul vieții economice, sociale și politice este încă guvernat de penurie și obtuzitate endemică. Li se cere, adică, să funcționeze competitiv pe plan mondial cu 60.000 pe lună și fără cămin asigurat, ca în bancul acela de pe vremea lui Nea Nicu, cu vișii cărora, pentru economii, li se dădeau 5 lei pe zi să se descurse singuri cu fînul.

Ajunși cu destulă dificultate în universități, se trezesc în fața unui sistem închis de valori, care le propune în cel mai bun caz modele de excelență la nivel european cu mijloace materiale încă extrem de precare: amfiteatre aglomerate și vetuste, biblioteci incomplete, o bază experimentală cu totul insuficientă — și, adesea, o nesuferită morgă a magistrilor, care, fiindcă au izbit, în fine, să devină profesori „plini” și să participe la cîteva reuniuni internaționale, simt că l-au luat pe Dumnezeu de picior și instituie un neomandarinat cu atît mai antipatic, cu cît revivirea spiritului academic datorează studenților mult mai mult decât le place profesorilor să-și amintescă.

Cei mai mulți dintre studenți intră încă în facultăți purtînd stigmatele indelebile ale unei formații școlare insuficiente, fiindcă liceele sînt așa cum le știm, și-i trimit mai departe cu o cunoaștere procră a domeniului propriu și fără un acces real la mijloacele auxiliare: limbi de circulație, exprimare elegantă și clară în propria limbă, informatică, deprinderi de organizare autonomă a studiului. Oricine are o minimă experiență a concursurilor de admitere știe că proporția candidaților care reușesc fiindcă „au toci” — fiindcă au înghițit pe nemestecate concepte și metode care le sînt de fapt cu totul străine și perfect indiferente e, oricît n-am vrea-o (și nici asta nu e adevărat meru și peste tot), foarte îngrijorătoare. Egalitatea șanselor, în condițiile unui învățămînt primar și liceal disfuncțional, e o

minciună — și încă una cu consecințe sociale și politice foarte grave, fiindcă duce direct la frustrare și la minie.

Dincolo de necazurile foarte reale și foarte cotidiene ale supraviețuirii, studenții vădese deja o asemenea frustrare, fiindcă lipsa de perspectivă, falsul optimism care acoperă absența de proiect pe ei li izbesc cel mai grav. Dincolo de orice, studenții acuză modelul autoritar al unei întregi societăți în care au impresia că nimeni nu-i ia în serios. Că nimeni nu e dispus să gîndească specific, nu generic, la problemele tinerei generații; că nimeni nu e dispus decît, în cel mai bun caz, să le dea sfaturi, cînd ei se așteptau să li se ofere un parteneriat onest, și respect, mai degrabă decît o neputincioasă compasiune.

Faptul că studenții nu aderă în masă la modelele politice ale adulților nu trebuie să ne mire: prin natura statutului lor tranzitoriu, ei sînt mai degrabă tentați de mișcări ce pot părea aurorale, încă inocente de participarea la putere. Au fost în stradă în decembrie, cînd doar o speranță era de câștigat și cînd totul putea fi pierdut; au fost alături de Opoziție în vremea în care aceasta era bătută și marginalizată. Azi, cînd Opoziția există în Parlament, ei se simt ușor trădați și nu au comunicare cu *establishment*-ul politic. Dacă partidele vor găsi cu cale să-i pună la colț pentru că sînt exact ceea ce sînt, pentru că exersează — cu un umor incontestabil — funcția critică a intelectualului, veșnic cîrtitor față de Putere, din vor găsi calea de a le oferi o perspectivă clară și un minimum de certitudine, nu-i vorba că nu vor avea voturile studenților: oricum, nu vor avea decît o fracțiune din aceste voturi, fiindcă, după cîte toate, cu cartea de alegător trebuie să voteze la tine acasă — și nu toate scrutinurile se pot organiza în vacanță. Rîsul real e însă politic, nu electoral: o radicalizare anarhică a mișcării studențești, de pe acum în căutarea unor lideri carismatici, poate duce la consecințe neînțese, cel puțin pentru cei care nu au analizat serios istoria recentă.

afișe PDSR-iste chemînd membrii de partid și simpatizanții la sediul județean al PDSR.

Cluj, 30 octombrie. Studenții au ieșit din nou în stradă, însă în număr mult mai mic, probabil sub 10.000 de oameni. Toată lumea vorbește despre un eșec. Dacă n-ar fi avut loc decît acest al doilea marș, urmat de miting, aciași comentatori ar fi vorbit ca despre ceva nemaivăzut, ca despre o victorie, la fel cum au făcut-o înția oară. Unii lideri, dar și unii simpli participanți vorbesc atît despre teama de examenele viitoare cît și despre unele neînțelegeri și desincronizări intervenite între universitățile din Cluj. Alteori se spune că, pur și simplu, studenții au întotdeauna tendința de a confunda greva cu o vacanță și plencă... acasă. Nu o dată s-a pomenit de profesori care s-au încapătînat să țină cursuri cu doar 10-15 studenți în sală, amenințîndu-i pe „absenți” că nu mai sînt dispuși să reia materia predată și că au de gînd să vorbească despre probleme „pe care n-o să le puteți găsi nicăieri într-altă parte”. Ca să nu mai vorbim de un profesor speriat rău de tot care s-a repezit la un pichet de grevă și le-a spus studenților că ar să vină poliția să-i aresteze și vor fi condamnați să plătească amenzi de milioane de lei. Au existat însă și dascăli care i-au sprijinit pe studenți, ba chiar au manifestat alături de ei.

Absolut remarcabilă prin curaj și deschidere mi s-a părut atitudinea rectorului Andrei Marșa. Sfrîștitul stîl de ciudat al manifestațiilor nu se poate explica decît printr-un complex de stări în care oboseala, tensiunile și stresul au avut un cuvînt greu de spus. O confuzie în creștere și un anumit spirit gregar au produs o ciocnire între hotărîrile venite de sus în jos și situația existentă „la bază”, impunîndu-se tot mai mult ideea că — sub forma de pînă atunci — greva nu mai poate fi controlată și/sau continuată. Un anumit rol în acest sens l-a jucat și amenințarea cu „înghețarea” anului universitar. Toți cei cu care am stat de vorbă erau extrem de lucizi, păreau să fi învățat perfect lecția și concluziile lor nu flowsau decît să anunțe că s-ar putea să nu mai întîrzie atît de mult primele semne care vestesc nașterea unei societăți civile autentice.

GABRIEL ANDREESCU

Octavian Paler, Alexandru Paleologu și spinoasa problemă a naționalismului

Al treilea și cel mai semnificativ viciu al discursului naționalist „normal”⁴ rămâne însă ruperea legăturii cu problemele realului. Am încercat de multe ori să descopăr ce are d-l Octavian Paler în vedere când face apel la „tradițiile”, la „identitatea” României, pe care le pune în opoziție cu spiritul european, de care cerem să le apărăm. În afara unor amintiri din copilărie, sau a unor referințe pur culturale, „România eternă” pe care o trăiește cu nostalgie mi s-a părut a pluti într-o inoperabilă nedeterminare. Să fie oare de regăsit principul cu care făceam pedagogie copiilor noștri, conform cărui „bătăia este ruptă din răi” și care este sancționat în țările occidentale? Să fie obiceiul povestit de părinți, scoaterea în stradă, de către rudele miresei, a cearceafului pătat de sânge când noaptea nunții lui așchizat? (Ar fi într-adevăr în spiritul Codului nostru penal, care condamnă prostituția și s'en fou de principii „persoana are dreptul să dispună de ea însăși” – am scos formula din Constituție, art. 26 – și titulatură de genul sex worker.)

D-l Octavian Paler a numit de cîteva ori, cu o grosă tristețe, cinstea care domnea în statul românesc. Dar oare cinstea este o specificitate a tradiției românești pe care avem s-o apărăm de regulile europene? Are asta legătură cu faptul că sintem țara unde libertatea ființei umane valorează așa de mult, încît furtul unui buletin se plătește cu închisoare de la 3 la 15 ani? Sau ține numai de tradiția românească primirea cu bucatele pe masă a străinilor? Am aflat despre ritualurile de ospitalitate ale altor popoare – ale turcilor, spre exemplu – destul de tîrziu. Nu tot ceea ce ne aparține (ne-a aparținut) ne este specific, așa cum nu tot ceea ce este străin se opune identității noastre. Și, bineînțeles, nu tot ceea ce apărăm ne sprijină identitatea⁵.

Pierderea contactului cu problemele realului se vede și din cantonarea în concepte depășite. Semnificativă este promovarea, de către d-l Octavian Paler și alți naționaliști, a

ideii unei biserici naționale, care ar fi Biserica Ortodoxă. Iată, așa cum am amintit în prima parte a acestui articol, un abandon în fața tendințelor fundamentaliste ale acestora, care găsește în conexarea naționalismului și ortodoxismului schema ideală a violării statului democratic. Retardat dogmatic și teologic, compromis pentru colaboraționismul cu regimul ateu comunist, clerul ortodox nu a găsit cu cale, după revoluție, de a limpezi responsabilitățile ierarhiei. Agresivitatea cu care tratează astăzi problemele publice nu are, de altfel, nimic comun cu fundamentul său creștin. Societății românești îi este astăzi necesară intervenția nuanțată și luminată a unor intelectuali sensibili la fariseismul înalților slujitori ai Bisericii – d-l Octavian Paler a avut curajul de a arăta cu degetul acest fariseism.

Și, în așchizat, ce este pentru d-l Octavian Paler Europa pe care o reclamă, spre deosebire de Europa „europeniștilor de la Strasbourg și Bruxelles” pe care o refuză? „Grecia antică, Roma antică și creștinismul”, un „eroi-cu multe albine și un singur zbor”. Eventual, legenda lui Don Quijote, referirile la Montesquieu, participarea noastră la universalitate prin Caragiale...

Nu este un joc de cuvinte. Ele descriu, după părerea mea, extrem de bine, caracterul absolut evanescent al imaginilor care marchează sensibilitatea d-lui Octavian Paler⁶. Dar sensibilitatea sa, extrem de importantă pentru sine, nu are aceeași relevanță pentru problemele pe care le întîmpină societatea românească. La noi ar trebui să se recunoască, prin referirea la Strasbourg, voința popoarelor care au creat Consiliul Europei de a se conduce după valorile drepturilor și libertăților fundamentale, așa cum au fost ele codificate în Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Ar fi bine dacă d-l Octavian Paler și alți intelectuali care sînt interesați de problema europenismului ar descoperi jurisprudența Curții Europene (cea care judecă plîngerile împotriva statelor ce încalcă Convenția). Prin asta ar cu-

naște înalta filozofie pe fundamentul căreia Curtea judecă garanțiile privind drepturile și libertățile. Ar percepe în ce termeni sofisticăți Europa înțelege astăzi să descrie și să protejeze demnitatea umană. Aceasta înțelege lumea calificată prin Strasbourg, nu muzica gălăgioasă, nu filmele politiste făcute după rețete americane și nici expozițiile de modă.

Iar Bruxelles înseamnă nu numai Europa prosperă, ci și bazele filozofiei politice ale acestei prosperități. Uniunea Europeană, pe care o simbolizează Bruxelles, a evoluat din Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului, gândită să facă nu numai puțin probabil, ci imposibil un nou război între vechile rivale. (Aceasta după ce măcelurile dintre germani și francezi au făcut milioane de victime.) Cel care a pus bazele Uniunii Europene, Robert Schumann, era german prin naștere. El a ajuns în 1948 ministrul de Externe al Franței. Cine își poate închipui că mentalitatea din România este capabilă „să suporte” astăzi ca ministru de Externe un maghiar? Și cum să-l suporte cînd liderii noștri de opinie echivalează, fără nuanțe, „extremismul din UDMR” cu extremismul lui Vadim și Funar? L-am auzit la București pe Karsten Voigt ironizînd ideea unei „Germanii Mari”. De ce se consideră în România că Germania ar fi mai puțin îndreptățită să se gîndească la reunificarea cu unele teritorii care au fost în anumite perioade istorice germane și astăzi se află sub suveranitatea Franței sau Poloniei, decât România, care are teritorii istorice ce fac parte din Ucraina? Războaiele au amestecat teritoriile peste tot în Europa, nu numai la frontierele României. Pacea de după cea de-a doua conflagrație mondială a fost nedreaptă cu mulți, nu numai cu noi. Ceea ce au învățat „europenii”, de la Paris la Bonn, de la Londra la Bruxelles, a fost să accepte situația de fapt, să promoveze reconcilierea istorică și să-și concentreze eforturile asupra stabilității, asupra demnității și prosperității de care să se bucure fiecare dintre ei. Au învățat să

Revista „22” publică opinii diferite sau divergente. Ca atare, răspunderea pentru fiecare articol revine autorului. Singura răspundere a revistei „22” este de a echilibra proporția opțiunilor, într-un cadru de dialog civilizată.

nu mai considere vecinii de astăzi inamici pentru că părinții sau bunicii lor s-au ucis între ei. Au preferat să creeze simboluri ale valorilor comune (așa cum este Bruxelles sau Strasbourg, invocate) și nu simboluri ale dramelor care despart națiunile (ca noile orașe-martir Ip și Trăzneu).

România a cerut să facă parte din organismele paneuropene. Ar trebui să-și adapteze viața internă noilor standarde – fie că priveșc funcționarea Justiției, fie că au ca obiect deficitul, datorile, stabilitatea monedei ori alți parametri economici. Acestea nu reprezintă numai un test al capacității noastre de a participa la viața unui supraorganism, fie el CE, UE ori NATO. Internalizarea reglementărilor organismelor paneuropene este benefică în primul rînd pentru noi, nu pentru partenerii noștri. „Cultivarea democrației în fostele state comuniste din Europa de Est este considerată în Vest ca fiind cea mai importantă contribuție a sa la dezvoltarea politică a acestor popoare pînă de curînd supuse”⁷, ne amintește un românist cunoscut, Dennis Deletant. Nu numai gazonul englezesc trebuie cultivat, nu numai tehnologiile moderne trebuie învățate, ci și democrația, ci și știința conviețuirii într-un sistem social.

NOTE

⁴Din cauza dificultății de a vorbi în acești termeni despre naționalism, autori care s-au specializat în tema națională preferă să facă distincția dintre conștiința identității etnice și naționalismul supus unei nuanțe peiorative – vezi Andrei Roth, *Un naționalism „bun” și unul „rău”*. Delimitări terminologice și conceptuale, Polis, nr. 2, 1994.

⁵Conform teoriei contrare, stupide, olandezii, germanii și celelalte popoare au tradiții de homosexuali, de vreme ce nu sancționează homosexualitatea cu închisoare, așa cum cer naționaliștii de la noi.

⁶Este interesant, pentru comparație, modul în care artizanii integrării europene tratează acest tip de subiect; care era perspectiva Congresului de la Haga din 1948 privind ideea europeană: Europa constituie o unitate spirituală și culturală; esența politicii constă în promovarea drepturilor omului; progresul economic poate fi realizat numai prin măsuri de integrare sectorială; suveranitatea națională trebuie restrînsă în măsura în care se dovedește o necesitate a evoluției sociale și economice (vezi, de exemplu, David Arter, *The Politics of European Integration in the Twentieth Century*, Dartmouth, 1993).

⁷Dennis Deletant, *Minoritățile și autonomia în Europa de Est contemporană: schimbări ale percepției internaționale*, Altera, nr. 1, 1995, p. 14.

CĂRȚI DE VÎNZARE LA SEDIUL „22”

mașina de fabricat fantasmе

ANDREI CORNEA

GABRIEL ANDREESCU

Patru ani de Revoluție

IRINA HOLDEVICI
Autosugestie și relaxare
Editura Ceres, colecția Caleidoscop
166 pag., 1.900 lei

ANDREI CORNEA
„Mașina de fabricat fantasmе”
Editura Clavis, București,
1995, 4.400 lei

GABRIEL ANDREESCU
Patru ani de revoluție,
Editura Litera, București,
1994, 1.850 lei.

Se pot cumpăra prin comandă, trimițînd contravaloarea în contul Editurii Two and two, nr. 402302096427 Bankcoop, Filiala Piața Romană, plus taxele de expediere contra ramburs. O dată cu trimiterea banilor în cont, doritorii sînt rugați să expedieze la redacția revistei „22”, pe numele Elena Manolache, o copie de pe chitanța conform căreia banii au fost vărsați în cont, numele și adresa unde să li se expedieze cartea. De asemenea, cărțile se pot cumpăra și de la sediul redacției.

ceARTĂ

Privind înapoi degeaba

Catacomba pentru Artă Contemporană

Privind înapoi, degeaba cauți semn imbucurătoare în arta românească a ultimilor doi-trei ani. Confruntarea dură cu o civilizație autohtonă în schimbare (și scindare), marcată de inapetența pentru imagine, pentru vizualul cultivat, plină în acest domeniu între simpla copilarie a reclamei și curata pornografie a multor jurnale, a făcut ca mulți artiști să sufere în acești ani un recul, agravat în câteva cazuri de experiențele (aproape întotdeauna triste, dezangajante) avute „în deplasare”, în încercarea de a sparge barierele dezinteresului apusean pentru producția artistică românească. Neștiuți *înăuntrul* și nerecunoscuți *înafară*, mulți artiști au căscurat prădă nostalgia pentru vremurile dinainte, când expozițiile erau organizate regulat, încasările erau mici dar sigure, iar relațiile dinăuntrul breslei erau mai dense. Pe fundalul acesta majoritar, nostalgico-resemnat, nu s-au conturat decât două fenomene semnificative, intruchipate de altfel în două instituții: Centrul Soros pentru Artă Contemporană (CSAC) și Galeria Catacomba. Două instituții care au strâns în jurul lor un număr de artiști, colaboratori și simpatizanți, astfel încât – și din pricina ideologiilor opuse – au creat doi poli de interes și de atracție în arta românească. Galeria Catacomba, falanga estetică a Fundației Anastasia, a prezentat un program coerent de artă cu valențe spiritualist-religioase, ortodoxe, în majoritatea cazurilor sesizabil irizată de românismul ce dogorește în pieptul metafizicii specificului național. Dimpotrivă, CSAC, încă de la înființare (1993), a fost plasat pe o orbită „circumoccidentală”, susținând manifestările artistice cu înclinații către mijloacele alternative (acțiuni, instalații, artă video), considerate drept apte să extragă arta românească din marasmul tradiționalismului postcomunist, sincronizând-o cu pulsul cultural apusean. Se întâmplă însă că ambele fenomene extreme (care reflectă estetic polarizarea politică a intelectualității democratice între un centru-stinga prooccidental și un centru-dreapta tradiționalist și național) supralicitează în fapt tendința de focalizare a culturii românești către un pol sau altul. Procum în politică, supralicitează aceasta a „diferenței” are un sens și în artă, întrucât generează sau conferă autoritate tocmai imaginii reprezentative, aceleia care emană concepția, diseminând-o apoi, după chipul și asemănarea sa, în rândurile suporturilor. Deși nici una dintre cele două instituții nu a reușit să congeleze în jurul ei o mișcare artistică consistentă, ambele au reușit (prin faptul că au devenit indispensabile artiștilor din cele două esaloane) să se autolegitimizeze ca autoritate. Înșă, la fel ca în politică, cei care s-au încononțat sub flămarile celor două mișcări au alterat, prin aportul lor uneori prea servil, atât puritatea criteriilor cât și ierarhiile valorice. Paradoxal, în condițiile în care cererea de artă abia plîpăie, oferta neglijează (de pe ambii versanți) atât cultura reală, cât și căutările civilizației autohtone contemporane. Iar în lipsa răspunsului social (deci în imposibilitatea exercitării autocontrolului ideologic și estetic), la

ambii poli ai artei românești s-a instalat o exasperantă confuzie și indiferență. Deloc întâmplătoare, cele două manifestări artistice pe care le propun în acest moment respectivele instituții se dovedesc adevărate oglinzi ale crizei.

Deraierea „strategică”

La Catacomba, pentru prima dată în istoria acestei galerii, este prezentată o expoziție ce poate fi calificată fără nici un dubiu drept cel mai tipător „gang”. Este vorba despre expoziția de instalații a Gabrielei Pătulea-Drăguț, autoare – plină mai ieri – a unor gingașe, delicate (poate pentru alții!) compoziții textile, tapiserii în care molcom fremătau (pe loc) frunzulițe și floricele galben-verzi. Ei bine, autoarea a trecut cu rapiditate de la lină la sîrmă (ghimpată), de la decorativul dulceag la mohoreala de Catacomba, de la frunzulițe și floricele tocmai la cruci, chiar foarte multe cruci, căci ele sînt pe gustul „casei”. Desigur, mijloacele folosite (asamblaje, instalații) nu mai miră pe nimeni: la noi toată lumea se deducește la mijloacele alternative fără a ști prea bine cum și de ce sînt folosite acestea. Numai că și aici este o problemă de proporții: nu este chiar ceva păgubitor și dezonoant să faci, precum Horia Bernea la expoziția CSAC de anul trecut, o încercare de ieșire (căci pentru intrare era prea târziu) spre arta video, chiar dacă ieșirea conducea către o cameră de serviciu și nu către un cabinet de lucru. Înșă cînd în arta românească ești doar Gabriela Pătulea-Drăguț și ai ajuns demult la vîrstă cînd realizezi acest lucru, nu-ți permiți experimente care – ele, acum – să te scoată „în față”. E o simplă problemă de (dis)proporție. Și chiar dacă artistul (ca tot artistul) sesizează sau acceptă mai greu aceste raporturi, este inadmisibil ca un curator de anvergură (recunoscută de unii) lui Sorin Dumitrescu să-și facă deserviciul de a încununa prodițiile senectuții unora. E o simplă problemă de strategie, dacă de deontologie nu mai poate fi vorba. Numai că aceasta nu este o rătăcire, ci o disperare mascată în spatele consecvenței gramatice a Catacombei. În fapt, s-a ajuns la fundul sacului cu artiști valoroși ale căror opere au putut fi pliate (uneori cam procustian) pe setul de principii și scopuri convergente cu ideologia Fundației Anastasia. În disperare de cauză, s-a apelat la artiști care – și ei, la rîndul lor – au apelat, tot din disperare de cauză (datorită închiderii debușeurilor anterioare), la bunele oficii ale esteticii subpămîntene. Sorin Dumitrescu a expus lucrările „Gabrielei Pătulea-Drăguț exclusiv pentru că ele se numeau *Ihtus* / *Nesfîrșitul* („ihtus”, adică „pește” în greaca veche, este în același timp anagrama numelui Mintuitorului – ne aflăm, iată, pe culmile teologiei), *Lacrimi-farină* (țarina care plînge, pămîntul străbun, e drept, mai puțin daco-roman în această haină lexicală – deh, limba are și ea păcatele ei, săvîrșite cu slavii în acest caz –), trimite totuși la cea mai pasională dragoste de țară), *Treime*, *Cruce încercerate*, *Logos*, *Lumină încercată* (Plotin și metafizica neoplatonică: chestii tari, filozofice), ori chiar *Pomelnic*, imprumutat cu toate bagajele formale și „ideate” de la Marin Gherasim, care

trebuie că se bucură și el pe undeva, în ascuns, că are prozeliti; chiar dacă nu sînt ei „de viitor”, în sensul propriu al cuvîntului, contează mai mult că – nu-i așa? – „dar din dar se face rai”, raiul lor, pe (sub)pămînt. Pentru a pune capac la toate acestea, apendicele textual propriu pe care Sorin Dumitrescu ezită să-l rețeze de pe trupurile tot mai slabe și bolnave ale expozițiilor sale gîfăsuiește, de această dată, despre „artefexul ticălos al firului de oțel” (sic!). Nu e nimic de ris: imagine și text sînt, împreună, dovezi ale unei eroziuni reciproce.

Ingineria estetică

Poate cea mai periculoasă convingere pe care o induc realizările de la *MEDIA CULPA* (acelea care au într-adevăr de-a face cu mass-media) constă în răsturnarea vizuală și ideologică a raporturilor reale dintre mass-media și public. Lucrările pornesc de la postulatul cit se poate de dubios că mass-media pervertește publicul, că sîntem împropozați cu mizerii și duși de nas cu imbecilități. În fapt, avem însă mass-media care ni se cuvine. Deloc ciudat (deși de pe poziții contrare), CSAC și Catacomba împărtășesc convingerea că în planul civilizației exis-

DION

tă fenomene reprezentative, adevărate spirituale adevărate al poporului (care spirit?, care adevăr?, care popor?) și că există altele care sînt simple aberații, deviații ce trebuie denunțate și extirpate. Aceasta este proba irefutabilă a unei suficiențe intelectuale tipice românismului curent („miorismul” oilor albe ale Balcanilor), dar și începutul acelei orbiri al cărei rezultat a fost, este (și, vai!, va fi) discursul politic ineficace, dureros de inadecvat al „forțelor democratice”. În realitate, orice specialist în mass-media știe că oferta pornoeste prin a prospecta, continuă prin a cultiva și sfîrșește prin a domina (dacă poate) cererea. *Infractorul*, *Dracula* și celelalte, împreună cu *Teledreptărele* de pe orice post (înfierea de *MEDIA CULPA*) satisfac, în primul rînd, o cerere. Există oameni, români și ei, care au nevoie de aceste lucruri; iar dacă românitatea este definită printr-un comportament majoritar, ei sînt mai mulți și „mai români” decît noi. Cotidianul probează această coerență: buticurile se potrivește cu moravurile, iar politica cu revistele pornografice. Pegra și metafizica românistă fac casă bună împreună.

Turul de fideș decomandat

Trecînd peste doza tot mai mare de cîștîm (în raport cu realitatea, cu publicul, cu subiectul tratat) pe care o semnalăm în legătură cu expoziția de anul trecut a CSAC, manifestările ar-

tistice alternative (ale căror efecte și defecte au fost reiterate anul acesta de către *MEDIA CULPA*) ating deja zona patologiei estetice, datorită clivajului acut dintre „poetica” alternativă a realizărilor artistice respective și deontologia specifică artiștilor autohtoni, prizonierii unei reprezentări (neo)romantice asupra binomului drepturi-obligații. În mod concret, artiștii români care utilizează mijloace alternative au, în același timp, o pornire vizionară, mesianică, de înnoitori care nu se împiedică de neînțelegerea publicului. Intențional, finalitatea acțiunii lor rezidă însă în impactul social, în comunicare, nu în închiderea în turul de fideș (neo)romantic (cel puțin dintr-o necesară ipocrizie, în Occident, în epicentrul de facto al esteticii alternative, artiștii se prevalau de prezența implicării în acțiunile lor; la noi, „genile alternative” au ajuns deja la o detașare olimpiadă de socialul pe care îl prelucrează). Ca urmare, așa cum au arătat expozițiile anuale ale CSAC, artiștii au înțeles să se comporte ca un fel de sociologi mai sufletiști, care amendează (estetic) realitățile discordante. Numai că nimeni nu plătește amenzile, pe nimeni nu interesează justiția prin artă. Iar arta devine o (in)apertă „tautologizare a socialului; artiștii spun (declamă, proclamă, condamnă) și ei aceleași locuri comune care apar în presă, în televiziune, în anchetele sociale, în literatura și cinematografia „realistă”, de actualitate. Diferența constă doar în aceea că ei sînt cel mai puțin luați în seamă, chiar dacă au făcut aceasta tocmai pentru a-și depăși condiția de „genii neînțeleși”. Pînă la ora actuală nu a apărut însă nimeni pe scena artistică românească în stare să renunțe la toate închipuirile tradiționale și să se transforme – cum se întâmplă cu numeroși artiști comunitari din Occident – într-un adevărat lucrător social fără pretenții, fără fumuri. Toți cei care au mimat acest rol la noi nu au făcut decît să se folosească de comunități, medii sau persoane defavorizate pentru a-și adăuga încă o medalie la colecția lor de artiști „progresiști”. Cruzimea acestei situații este un adevărat reper al caracterului maladiu al unei bune părți din cultura română în raport cu civilizația și mentalitatea autohtonă actuală. Contrar părerii unora (bazată pe clișee culturale de import, *aesthetically correct*), cultura românească, acum, nu este o cultură a traumei, ci o cultură a anesteziei, cu un somn agitat, dar care rămîne somn.

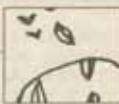
Poate o altă artă

Trilogia CSAC (1993, 1994, 1995) este un adevărat semnal de alarmă. La *Ex Oriente Lux* a existat lucrarea lui Alexandru Patatic, iar *01010101* a prilejuit, în 1994, acțiunea lui Gheorghe Ilea. Dar anul acesta, *MEDIA CULPA* nu are mai nimic de arătat. Intrată și ea într-o vrie axiologică, Galeria Catacomba se află într-un impas similar. Criza convergentă a celor două fenomene (și sisteme) artistice arată că atât „românismul” metafizic, cât și „internaționalismul” cinico-pragmatic sînt ideologii contraproductive în artă, întrucît exhibă și exacerbează mentalitățile de grup, inhibînd atât de necesara diferență individuală. Atunci cînd o să dispară mentalitatea de lașă din care se evadează în grup, săpînd tuneluri pe sub gardurile de sîrmă ghimpată ridicante de angosaele fiecăruia, atunci poate că o să apară o nouă generație de artiști. Ei or să aibă curajul de a fi singuri, de a înțelege singuri, de a crea singuri. Și poate că ei se vor potrivi cu noi toți.

ERWIN KESSLER

CRONICA MELANCOLIEI

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Mîndria de a fi academician

În afară de mîndria de a fi român, cred că nu există nimic altceva care să-l facă mai ridicol pe intelectualul nostru de mîna a doua decît mîndria de a fi academician. Acest gînd mă obsedează de multă vreme, dar el mi-a revenit cu mai multă intensitate cînd am văzut un academician uns de curînd învîrtindu-se printre participanții la Centenarul lui Alexandru Rosetti, foarte pătruns de noua lui situație. Noroc că nostalgia mea a învins ironia și că – deși academicianul cu pricina era urmărit în continuare nu numai de importanța sa, ci și de operatorii Televiziunii Române – după o vreme eu nu i-am mai văzut decît pe bătrînul Rosetti și pe soția acestuia (care se uita zîmbind către lumea adunată în casa lor, dintr-o frumoasă fotografie de altădată).

Mi-am amintit astfel, cu emoție, cum l-am cunoscut eu pe marele sărbătorit.

Era prin 1969 sau 1970, terminasem nu demult facultatea, fusesem repartizată la Televiziune și i-am făcut o vizită la Institut, să-i solicit colaborarea.

Nu se poate, mi-a spus fără menajamente; dumeasa nu ești lingvistă, ești poetă; despre ce ai vrea să vorbim? probabil te-ar interesa să afli de ce era bine la Fundațiile Regale; pînă să-ți spun eu de ce; era bine fiindcă ne dădea regele bani mulți; și după aia

toată lumea îl injura, dar lui nu-i păsa de asta și ne dădea mai departe bani mulți pentru cultură; poți dumneata să dai așa ceva la Televiziune, nu poți; atunci de ce să mă mai filmezi și să-ți faci singură greutăți...

M-am gîndit de multe ori la aceste cuvinte ale lui. Și înainte de 1989 – cînd banii pentru cultură se dădeau în mod condiționat – și după aceea, cînd scriitorii n-au acceptat să fie puși cu toții sub tutela noii puteri și au fost lăsați să fiarbă în suc propriu. Adică să încerce să facă mai departe literatură și reviste culturale, fără a primi nici un leu de la bugetul statului.

Împărțirea în două a lumii literare, prin daniile și fotoliile de la Academie, oferite ulterior celor ce nu acceptat pactul, a făcut să se repete istoria axată pe principiul *dezbină și stăpînește*.

După ce adepții noii puteri s-au obișnuit cu fotoliile primite de sus și cu tot ce implică ele, domnul dr. ing. Ion Iliescu și-a făcut și dumealui apariția în rotunda Academiei. Nu ca președinte onorific al Institutului for cultural, după modelul înaintașului său, ci ca un om de bibliotecă, venit să facă o comunicare despre Lucian Blaga.

Iertat să-mi fie, dar orice mi s-ar spune despre patima foștilor activiști pentru bibliotecă, pe mine tot la BCU și la trecerea ei prin foc cu ocazia preluării ștafetei mă duce gîndul.

Cu toate acestea, o minimă obiectivitate mă face să nu pot să nu recunosc deschis că n-ar fi drept ca domnul Ion Iliescu să fie doar dr. ing. și să nu devină și domnia sa acad. dr. ing. Faptul că, mai nou, s-a încetățenit ideea că academicienii trebuie să fie apolitici nu reprezintă un impediment. Fiindcă – în perioada dintre două alegeri – și președintele țării e apolitic: așa scrie în Constituție. Iar pe de altă parte, dacă stăm strîmb să judecăm drept, cine mai poate să spună că el face cu adevărat politică (a se citi *opozitie*) în republica noastră devenită din ce în ce mai prezidențială. Poate, cel mult, liderul nostru Laurențiu Ulici, care a apucat să zică înainte de a fi ales președinte al Uniunii Scriitorilor că el este cu opoziția, iar acum, vorba lui Nichita Stănescu, o ține în continuare așa, ca gais mațul. Prin această consecvență a reușit să convingă alegătorii (și multă altă lume), dar nu și pe țărani din satul meu, care, prin firea lor, sînt ceva mai înclinate. Spun asta pentru că, nu demult, după ce a epuizat tot ce îl frămînta, unul dintre ei mi-a aruncat peste gard și provocarea: dar cu Ulici asta ce este, că n-am auzit de el pînă l-ați pus președinte?

M-am străduit să-i explic cit pot eu mai convingător că Laurențiu Ulici este un critic foarte bun, dar că, în general, despre un critic se aude mai greu decît despre un prozator sau despre un poet. M-a privit bănuitor și mi-a spus rîzînd: pînă despre Manolescu de ce auzisem și eu, că și el e critic? Că nu auzise despre Nicolae Manolescu din cărți, ci de la *Europa liberă*, e adevărat. Dar despre Ulici nu auzise nici de acolo și tocmai asta nu-i dădea pace. Așa că, în cele din urmă, m-a întrebat: și e mai bine acum cu el decît a fost pe vremea lui Dinescu? Ceea ce, în treacăt fie zis, ne întrebăm și noi de la o vreme.

Înainte de eclocviul cu scriitorii din exil – care s-a încheiat la Cotroceni – și de *Tîrgul de carte* de la Frankfurt, unde președintele scriitorilor l-a însoțit, în vizita sa particulară, pe cel mai de seamă autor al fragilității democrației noastre, poate că aș fi ezitat să răspund clar la o asemenea întrebare și aș fi recurs la moromețianul: *domnule, nu știu...*

După aceste evenimente, n-aș mai putea să mă mint că nu știu. Și mă simt obligată moral să mă pronunț, măcar pentru că despre tot ce a fost înainte am spus ce-aveam de spus la potrivita vreme. Ca atare, voi afirma deschis că eu nu cred că Laurențiu Ulici este un președinte mai bun decît a fost Mircea Dinescu. Ceea ce nu înseamnă defel că aș regreta retragerea acestuia la *Cașaveanu*, unde îi stă, nelindoielnic, mai bine. Dimpotrivă, aș putea să spun, pe urmele lui Bacovia, că mi-am îndeplinit toate profețiile politice. În afară de una, pe care n-am apucat încă să o enunț: aceea că, atunci cînd nu vom mai avea nimic de închiriat, Ulici nu se va afla, asemenea predecesorului său, printre academicienii de la *Cașaveanu*, ci printre consilierii prezidențiali de la cealaltă academie. Cu spaima că mi se va împlini și această profeție, încerc să mai trag un semnal de alarmă, din fotoliul meu de pensionar, de unde am văzut deunăzi foarte clar cit de vulnerabil poate să devină acela pe care mîndria de a fi academician îl face să nu-și mai găsească locul și să înceapă să umble de colo pînă colo, ca vodă prin loboda.

P.S. Un semn evident că Laurențiu Ulici nu-i face nici un serviciu societății profesionale pe care o conduce, prin relația sa ambiguă cu actuala putere, îl reprezintă și obrăznicia cu care Adrian Năstase îl recomandă ironic pe prietenul său Gheorghe Funar ca, pe baza scrisorilor adresate președintelui Iliescu, să fie primit în Uniunea Scriitorilor.

FESTIVALUL UNIUNII TEATRELOR DIN EUROPA

Odéon – Théâtre de l'Europe Zadarnicele chinuri ale dragostei de William Shakespeare regia Laurent Pelly

Serisă în jur de 1595, ca un ecou al vieții galante la curtea reginei Elisabeta, *Zadarnicele chinuri ale dragostei* a fost multă vreme taxată drept piesa shakespeareană cea mai puțin densă. Abia în perspectiva timpului, această „comedie lingvistică” – ce acuză moda exprimării prețioase și anticipează drama contemporană a incomunicabilității – a început să-și dervăluie virtuțile, probate în primul rînd de înrudirea cu alte comedii (*Mult zgomot pentru nimic*, *A douăsprezece noapți*, *Cum vă place*, *Vișul unei nopți de vară*).

Fantezia farsei, imitînd tiparul pastoralei franceze, a fost – desigur – determinantă în opțiunea trupei pariziene. Complicat ritual al peștitului ascunde o abilă strategie de ironizare a eternei dispute dintre bărbat și femeie, angajați într-o perpetuuă luptă. Disputa este înfățișată publicului prin intermediul unei suite de situații comice, cu jurăminte încălcate, scrisori pierdute, deghizări neizbutite, substituiri reușite, culminînd cu momentul de „teatru în teatru”.

Verva ludică a tinărului regizor Laurent Pelly (care joacă rolul lui Longueville și semnează și costumele, de mare rafinament, fidele epocii, dar avînd totuși accente acut moderne) se manifestă într-o

scenografie de o intensă picturalitate (Chantal Thomas și Joël Adam). Un plan inclinat, plantat cu mărăcini, proiectat pe un imens cer înnoțat – un decor de inspirație campestră, în care personajele, dispuse simetric, execută cu grație un insolit menuet.

Prezentații mai întîi sub o draperie-boltă înstelată, cavalerii lui Ferdinand de Navarra vor schimba pijamalele în care semnează legămîntul de abținere întru studiu, cu aristocratice veșminte de catifea neagră: colanți, pantaloni scurți bufanți, jiletcă, cravată și melon. Pascal Elso, Hervé Falloux, Jean François Sivadier și Laurent Pelly își sincronizează evoluția echilibrată, o dată ce eroii sînt acoși din letargia studiului cast și antrenați în dobîndirea dragostei adevărate.

Apărînd *deus ex machina*, coborîte din înalt cu jîlțul, doamnele din anturajul prințesei Franței poartă albul immaculatei concepțiuni și nu sînt dispuse la concesii, umilindu-i pe cei cuceriți fără efort. Mireille Perrier, Nathalie Bensard, Charlotte Clamens și Catherine Morlet sînt inflexibil-jucăușe, depotrivă zvelte siluete – stilizate de geometria simplă a rochiilor încorsetate, cu elegante gulere scrobite –, dar și spirite caustice, tipice feminității în ofensivă.

Sătenu și semidoctii se constituie în vitale „pete de culoare”, caricaturizînd neghibia și fanatismul. Tă-răncuța (Magali Magne), paznicul (Halim Rahmouni) și necioplitul insolent (Rémi Gibier) sînt burlești ipostazierii ale trivialității, în vreme ce majordomul (Réginald Huguenin) se instituie păstrător al tradiției curtoaziei. Originală prefigurare donjuotescă, Don Adriano de Alonso (Gilles Arbona), Pedanți, incoerenți și... beți, preotul (Patrick Zimmermann) și învățătorul (Claude Lévêque), preținși savanți ai retoricii.

Cortina îndoliată își află justificare în accidentul tragic (moartea regelui Franței) ce dă sens jurămîntului lipsit de noimă din prolog: aceea bărbatilor se impune obligatoriu, preț de un an, cît durează doliul femeilor.

Un spor de haz în acest aparent (poate prea dilatat) joc infantil (vezi și madrigalul din final, celebrînd armonia ideală dintre sexe) se obține prin vîrsta adultă a personajelor, conformă cu dogma renascentistă a omului format. Spectacolul secund constituindu-l focul de artificii verbale...

IRINA COROIU

CRONICA DE CARTE

La alt aer,
alte diamante

SORIN GHERGUȚ, SVETLANA CĂRSTEAN, RĂZVAN RĂDULESCU, MIHAI IGNAT, CEZAR PAUL-BĂDESCU, T.O. BOBE
„Tablou de familie”
Editura Leka-Brincoș, 198 pagini, 2.500 lei

Trecut-au ani...

Mai precis, 13 ani de la „istoricele” antologii *Aer cu diamante* și *Cinci* (editura Litera, redactor Passionaria Stoicescu-Ivanov) prin care lunediismul ludico-intertextualist (subversiv prin americanisme și blazarea corozivă cu care aspira și poezia realul) al generației '80 dădea buza în lădoiul plin de molii metaforice al șaizicismului, stînjînînd și cuminența livrese-metafizică a șaptezecismului. Mircea Cărtărescu, T.T. Coșovei, Florin Iaru, Ion Stratan și, respectiv, Romulus Bucur, Bogdan Ghiu, I.B. Lefter, Mariana Marin, Alexandru Mușina turlurau (și astfel) ierarhiile, beneficiind de prefețele lui Nicolae Manolescu și ilustrațiile lui Tudor Jebeleanu. *Aer cu diamante* primen bun de tipar la 21 dec. 1981, *Cinci* – la 20 iul. 1982, iar faimosul *Desant '83* („antologie de proză scurtă scrisă de autori tineri”, ed. Cartea Românească, lector Magdalena Bedrosian) – la 9 nov. 1983.

Astfel, fisura devenise breșă, iar breșă – spărtură de-a binelea. Drept pentru care aveau să urmeze șase ani de braconaj, adică de pescuit exclusiv la toacă.

Ei bine, acum avem în locul Cenuclului de Lună – conașul Litere de la filologia bucureșteană și în locul prefeței lui Nicolae Manolescu – prefața lui Mircea Cărtărescu (*Sans pre-texte pentru un volum colectiv*). Nu fără o secretă jubilație, cred, Cărtărescu joacă perfect rolul mentorului: crochiul fizic al pacientului degajă semnificații estetice, tonul ghidului e, pe cât de șagalic-îngăduitor, pe atât de atent dozat în verdict etc. Paralelismele sar în ochi și sint savuroase. Cîteva exemple: „*Rezervat, afabil, timid în societate, Cărtărescu e de fapt un obsedat al lumii lui magice, miraculoase, îl trădează privirea teribilă de fixă*”, scria în 1982 N. Manolescu; „*Coleric, agitat, mustind de idei, el pare întotdeauna stînjînit de realitate ca de o cămașă prea strîmă*”, scrie acum Cărtărescu despre Răzvan Rădulescu; „*Ion Stratan are o mustață de palicar și un zîmbet de fecioară*”, scria Manolescu; Sorin Gherguț, scrie Cărtărescu, seamănă „*cu un leu bărbierit, un leu roșovan din seria celor care pot fi găsiți în ouăle Kinder*” – ș.a.m.d.

Toate cele ale continuității sînt la locul lor. După '60, '70 și '80 ar fi timpul '90-ismului. Care, însă, nu există, nu se încheagă așa cum știam noi de pe vremea '80-istilor. Unii spun că i-o jale. Alții susțin contrariul. În orice caz, dacă a existat '90-ism, el s-a numit Cristian Popescu – foarte mult și atât. Încolo, are dreptate Cărtărescu: „*ultima generație «națională» care a pus capăt marelui (și iluzoriului) scenariu al istoriei noastre, dar care a și deschis perspectiva istoriilor «locale», a fost generația '80. Însăși ideea de generație, ca instrument de luptă ideologică în domeniul literar, s-a epuizat în anii '80 (este de altfel și adevăratul motiv pentru care nu se încheagă ceva ce s-ar putea numi «generația '90»). Istoria verticală și cu ambiții naționale s-a încheiat, generația mea a fost o*

„*veselă apocalipsă» care a făcut fîndări istoricismul progresiv al formelor literare*”.

Fuga după filiații

Nimic mai simplu – dar și mai riscant – decît să-i strîvești pe cei șase componenți ai acestui „*tablou de familie*” – Sorin Gherguț, Svetlana Cărtărescu, Răzvan Rădulescu, Mihai Ignat, Cezar Paul-Bădescu, T.O. Bobe – sub etichete precum „*cărtărescianism*”, „*epigonism optocist*” etc., detectînd, de pildă, în poezia lui Sorin Gherguț mitul copilăriei din *Făruri, vitrine, fotografii* pentru a-l opune, să zicem, „*violentei ruralism infantil*” de la debutul unor Ileana Mălăncioiu sau Ioan Alexandru. Ori de a trimite decupajele lui Cezar Paul-Bădescu – cu pseudo-medelenici puștani de 7–10 ani descoperind lumea printru blocuri, rubedenii tropice și profesori – către personajele ce umpsu cu splendori visătoare „*juventus*”-ul Simonei Popescu. Sau de a lega gogolianismul (mustind de... cehovianism) din proza lui Răzvan Rădulescu – de ironia lui Groșan și omenetul atît de peștrît din prozele scurte horasangiene. Etc.

Tot așa, ambiția de a extrage (sau de a forja) un numitor comun din acest tablou – adevărat, „*de familie*” – o anume „*priză la real*”, o „*poetică generaționistă*” ș.a.m.d. – e sortită eșecului. Dezvoltată în libertate, creația celor șase s-a eliberat de program, de forlota *underground*, și sfidează ideea de „*manifest*”, de „*platformă*” comună întru ascensiune literară. Numai lupii bătrîni și năpîrliți mai suspină după vremea vinatului în haită, vișînd în taină la intruparea aceluia slogan teribil lansat în *Academia Cașoveni* acum cîteva ani: „*Dă, Doamne, o dictatură, / Să facem literatură!*”.

Note comune există, fără îndoială: ispita derizoriului, o oarecare dezabuzare în perceperea realului, cultivarea detașării de gravitatea subiectelor prin ironia tandră, cu tușe de absurd și pigment coroziv, dar mai ales prin ceea ce s-ar putea numi sindromul „*Timpuri noi*” (formația lui Artan): viața copleșită euforic și inconștient de regele-kitach, inversiune esențială de roluri, unde – conform referențului scandat de Pleșca – „*drumul spre lumină / trece prin uzină*”. Fără a pedala zgomotos pe parodic precum lunedi-

tii, cei șase de-aici par să vadă lumea prin filtrul aceluia rece bobot conținut în *country life*-ul atît de „*perfect*” al părintelui „*Tantei*”.

Scrierile lui T.O. Bobe („*Goi ne-afășăm acum, Eliza, la hirtie. Răspunde la scrisoare de pozi. Tu, băbăție nerușinat de crudă, cu zîmbetu-nghetat pe buzele celeste săltate la pătrat, știi bine că-n junie, la fel ca și acum, te-am adorat în stihuri, te-am adunat din drum, te-am crățit de pravul din care-ai apărut cum Venera din spuma de mădular în rut*”), neliniștitoarea „*noare de menghină*” și refrenele proletare ale Svetlanei Cărtărescu, punctate sadic de obolovismul auctorial („*Bună dimineața, muncitor! Sirenele că cheamă. Pașii voștri se aud grăbiți prin umezeala rece a dimineții! / Mă instrănașem pînă și de menghina mea care aștepta stingerher și ca întotdeauna consolată într-un colț al căsuței noastre suspendate și cu ferestre neștrîpte! / Cînd apele te alungă din patul tău și rămîi numai cu perna mare în brațe, o zărești plutind și o strigi pe nume. Tot atunci, în care, vezi venind spre tine o mulțime de saltele verzi. Pe ele, oameni care-ți fac cu mîna*”) și tumbete de clovnerie amar-lexicală ale lui Sorin Gherguț („*am pijamaua mea sînt pacient! moartea mă privește atent! / ... / sînt zile-n care nu-s decît un ghișeu / doar o gaură-n geam! / la care singur însumi mă reclam / mă plînc mie pe mine eu*”) – stau cel mai bine în vitrina cu alienanță a prezentului nostru burlesc. *Cîntecetele de trecut strada* ale lui Florin Iaru, exilul dinescian pe o boabă de pipir, *infans-ul megaloscopic* din *Visul cărtărescian*, dar și bufonadele de vocabular nichitiene – și cite altele – stau, încă o dată-mi vine s-o spun, sub feeria crudă conturată de atît de emblematicul (pentru ziua de azi) refren al grupului „*Timpuri noi*”: „*Ooooo, totul e minunaaaat...*”.

Ce avem, așadar

Dar să redevin serios în haină cronicărească și să spun că (dincolo de plăcuta senzație de confort a lecturii acestui volum strălucind de inteligență) lucrul cel mai captivant este remarcabila cantitate de virtualități a stilurilor. Fiecare din cei șase poate face la fel de bine poezie sau proză, scenariu de film, eseu, jurnalistică sau piese de teatru. Ei încă scriu pur și simplu din plăcere. Nu au, adică, spăsată conștiința a profesionalismului; nu se luptă cu existențialul, ci există prin jocul textelor; nu prea au ce face cu ceea ce-i înconjoară, dar nici înăuntru – în cogitațiunea narcisică – nu le e prea cald.

(De altminteri, explozia noastră jurnalistică post'89, alături de nesățul istorico-documentar și confesiv, nu re-dată realitatea nudă realității, au desprins masca sociologică de pe obrazul literaturii, fără să poată să repopuleze ficțiunea cu trăiri intense, originale și luxuriante. Literarul e sleit, gazetăria este omnivoră la mo-

dul atroc. Atunci cînd trăiești în plin suprarealism, ce șocuri să-ți mai poată produce esteticul?)

Astfel încît cele șase cărți de vizită depuse aici conțin nu atît blazoane identitare, cit profiluri de potențialitate.

Sorin Gherguț știe că (se) trăiește într-o „*lume-n care poemele sînt teste și grile! In care o variantă-i s-aprînzi niște fișele! și cealaltă variantă e ca să fii păstor! de izei, într-o grădină, la capetele lor*”. Eul scilîmb mimesază poza rimbaldiană și puțin mizofilia, fără exces ludic, dar și fără disperare: „*ieși dreptate din lanțuri și du-mă / ieși dreptate și izbește-mă cu călcîiul de hamă! / dă-mă jos / bagă-mă dinte cu os / în țărîna / dar lasă-mi mușchii afară, lasă-mi buza la soare, întinde-mi o mîna*”. Are simțul șocului și-l simt deopotrivă pentru eseu iconoclast.

Svetlana Cărtărescu are afinități cu unii expresioniști de pe la 1920 și o răceală pentru care experiența de viață va constitui un impas, spulberindu-i, adică, încrederea în ficțiune.

Proza lui Răzvan Rădulescu (vorba lui: „*aveți fantezie, știți să creați tensiune acolo unde nu e*”) nu cîștigă prin miză, ci prin ritmul tensionat, cu un suspans definit ca... inexplicabil. La drept vorbind, el este singurul meseriaș propriu-zis din acest volum. Are o excelentă, sagace și complexă vedere a umanului, creează situații, cultiva ambiguitatea – totul vădește un romancier de forță, în vreme ce despre toți ceilalți nu-ți vine să bagi mîna-n foc cum că mine nu vor putea face altceva decît literatură.

La locul opus, poezia lui Mihai Ignat – precum cea de-acum 15 ani a lui Ion Bogdan Lefter – indică, prin artificialitate și glacial, vocația teoreticianului dotat mai degrabă pentru eseistica rădăcinoasă, pentru polemisul în redingotă și cu monoclu.

Lui Cezar Paul-Bădescu îi va fi foarte greu să depășească „*etapa Dănuț*”. Oriicum, nu pentru roman, ci pentru poemul în proză vădește calități, pentru textele scurte și cu finaluri-surpriză, unde accentele psihanalitico-mizofile, de cruzime a inocenței (v. povestea cu găinațul de la p. 126, delfinul putrezit de la p. 141, tăiatul găinii de la p. 157 sau finalul de la 168) împodobesc șocant „*introspecția*”.

În sfîrșit, ludicul viril din textura lui T.O. Bobe, precis în sarcasm, laconic și suculent, e tot ce poate fi (o dată ce vîrsta debutului va fi depășită) mai plin de promisiuni pentru – ei, da – proza de idei. Atunci cînd pofta de pastiaș va ceda în fața furiei autoexpresive.

Pariați, așadar. La noi pînă și pierderea-i cîștig.

DAN C. MIHĂILESCU

Adevărul literar și
artistic nr. 294

- Toamna patriarhului – 7 zile pe coridoarele suferinței domnului Corneliu Coposu – Valentin Vilcu
- Cu Krystyna Zachwatowicz, soția lui Andrzej Wajda, despre teatru, film și „Domnișoarele din Wilko”
- Eugen Negrici rememorează „poezia unei religii politice”
- Pan Vizirescu: „*Noti am fost scoși din circulație de comunism*”
- Mircea Anghelescu prezintă realizările și speranțele editurii Fundației Culturale Române
- A rostit Pierre Corneille această frază: „*Voi lua toată scârna din societatea noastră și voi face aur din ea*”?

Literaturatură propagandei

Marti 7 noiembrie 1995, a fost lansată la Galeria de la Teatrul Național (Etaj 3/4) antologia *Poezia unei religii politice – patru decenii de agitație și propagandă*, volum alcătuit de Eugen Negrici. Cartea reunește și clasifică o bună parte a poeziei „patriotice” de la noi, demersul autorului vizînd, după cum anunță și titlul, relevarea unor similitudini dintre religie (în speță creștinism) și propagandă comunistă. Titlurile grupajelor de poezie sînt semnificative în acest sens: „*Profeti și apostoli*” – Lenin, Stalin, Dej; „*Martiri credinței*”; „*Omul nou*”; „*Stimularea credinței*”; mijloace și practici („*Împărțășania*” cu ură, „*Veghea*” și „*Praznicile*”); „*Biserica protectoare*”; Partidul; „*Paradisul terestru*”; Patria socialistă; „*Mintuitorul*”. Volumul se încheie cu o analiză a antropologului, intitulată *Scurt istoric al propagandei prin poezie (cursul scurt)*, unde leza cărți esie reluată și explicitată. (C. P.-B.)

OANA ARMEANU

Foștii comuniști câștigă alegerile locale

• Alegerile locale desfășurate duminică 29 octombrie a.c. în Bulgaria s-au încheiat cu victoria netă a socialiștilor bulgari (foștii comuniști) • Opoziția democratică se află în fruntea clasamentului în principalele trei orașe ale țării, dar într-unul singur dintre acestea a reușit să treacă pragul de 50% • Dezamăgiți deoptrivă de partidul de guvernământ, cit și de Opoziție, 40% din bulgari nu s-au prezentat la vot •

Cum au pierdut anticomuniștii puterea

Alegerile locale din 29 octombrie a.c. au reprezentat a doua mare înfrângere suferită în cursul ultimului an de către Uniunea Forțelor Democratice (UFD), principala coaliție a opoziției democratice din Bulgaria. În primul an de după căderea comunismului, UFD s-a bucurat de suportul unei importante părți a populației, sătulă de comunism, fapt care i-a determinat victoria în alegerile parlamentare și locale din octombrie '91 și în cele prezidențiale din ianuarie '92. Scurta sa guvernare (noiembrie '91-octombrie '92) a produs însă mari dezamăgiri, în special în mediul rural, din cauza unei proaste reforme agrare, care a dus la sărăcirea țăranilor. Totodată, lipsa unei politici de sprijinire a minorităților turci, cea mai săracă categorie a populației, a determinat și pierderea sprijinului acestora. Retragerea suportului parlamentar al partidului turcilor - Mișcarea pentru Drepturi și Libertăți (MDL) - a provocat criza de guvern care a dus în cele din urmă la organizarea de alegeri parlamentare anticipate în decembrie '94, câștigate detașat de Partidul Socialist Bulgar (PSB), format în majoritate din foștii comuniști.

BULGARIA

Populație: 8,9 milioane locuitori. Structură etnică: 85,7% bulgari; 9,4% (= 800.000) turci; 3,7% (= 300.000) romi; 1,3% (= 100.000) ruși, armeni, macedoneni, români, greci, evrei etc. Structură religioasă: 86% ortodocși; 0,6% catolici; 0,3% protestanți; 12,7% musulmani. Președinte: Jelio Jeleu, membru fondator al Uniunii Forțelor Democratice (principala coaliție a Opoziției). Prim-ministru: Jan Videnov, lider al Partidului Socialist Bulgar (partidul de guvernământ, format din foștii comuniști).

Imaginea negativă a UFD se datorează, nu în ultimul rând, numeroaselor certuri între formațiunile componente, luptelor interne pentru putere și ieșirii unor partide din coaliție, dar și unor factori obiectivi - șomajul și inflația au fost vizibile imediat după căderea comunismului, adică în timpul guvernării UFD.

Sofia rămâne un oraș anticomunist

Deși a repetat în linii mari rezultatul alegerilor parlamentare din decembrie '94, scrutinul de duminică 29 octombrie a.c. a marcat și unele transformări semnificative pe echierul politic bulgar. În timp ce PSB și UFD, principalele partide parlamentare, și-au menținut poziția, este notabilă ascensiunea Uniunii Populare (coaliție a Partidului Democrat cu Uniunea Agrariană, formațiuni care au părăsit UFD), a doua forță a opoziției democratice. După ce, la numai o lună de la constituire, UP a reușit să treacă pragul de 4% la alegerile parlamentare din decembrie '94, în urma

scrutinului din 29 octombrie a ajuna în clasament înaintea partidului turcilor, MDL, adunând peste 15% din voturile pentru primari și mai mult de 12% din cele pentru consilieri locali.

Potrivit opiniei analiștilor politici, această evoluție se datorează în principal candidatului pe care UP l-a susținut la funcția de primar al Sofiei. Este vorba de Reneta Indjova (41 ani), neafiliată vreunui partid politic. Ea a fost timp de 3 luni prim-ministru al unui guvern interimar înaintea alegerilor anticipate din decembrie '94, fiind susținută la vremea respectivă de președintele Jelio Jeleu și de UFD. A condus, de asemenea, timp de 2 ani Agenția pentru Privatizare. În ciuda calităților de necontestat ale „Doamnei de Fier” a Bulgariei (care s-a remarcat în campania electorală printr-un discurs direct și simplu), UFD a preferat să-și desemneze un candidat propriu din rândul membrilor săi. Stefan Sofianski (43 ani) a fost timp de 4 ani viceprimar al Sofiei și a deținut mandatul Ministerului Poștei și Telecomunicațiilor în timpul guvernării UFD.

Surpriza acestor alegeri a constituit-o susținerea de către PSB a candidatului independent Ventsislav Iosifov, directorul primei bănci private din Bulgaria. Considerat unul din capii mafiei locale (banca pe care o conduce a fost fondată cu banii foștilor comuniști), Iosifov s-a dovedit incapabil să prezinte un program coerent. Discursul său a fost unul singur: „Am mulți bani, deci pot să vă rezolv problemele”.

Nici unul din candidații la funcția de primar al Sofiei nu a obținut majoritatea. Pe primul loc s-a situat candidatul UFD, Stefan Sofianski (44,1%), urmat de conditatul PSB, Ventsislav Iosifov (32,7%), și de cel al Uniunii Populare, Reneta Indjova (17,2%). Deși primii trei candidați au dreptul să se prezinte la al doilea tur de scrutin, doamna Indjova a anunțat că se retrage din competiție. Este așteptată victoria candidatului UFD, care va aduna, probabil, cea mai mare parte a voturilor obținute de Reneta Indjova.

Cele 61 de locuri din Consiliul Municipal al Sofiei au fost repartizate astfel: 32 UFD, 22 PSB, 5 UP, 1 Blocul Oamenilor de Afaceri Bulgari, 1 Partidul Comunist Bulgar.

UFD se află în frunte și în Plovdiv și Varna, următoarele două orașe ca mărime după Sofia. În Plovdiv, candidatul UFD a obținut majoritatea, în Varna însă se va organiza al doilea tur de scrutin, ca și în Sofia (anunțat pentru sâmbătă 11 noiembrie a.c.).

În majoritatea orașelor mici și în sate, candidații PSB fie au câștigat, fie conduc. De asemenea, primarii PSB au fost aleși în 11 din cele 27 de capitale regionale (orașe cu o populație de peste 50.000 locuitori), iar în alte 12 capitale candidații PSB se află în frunte.

Într-o conferință de presă ținută în noaptea alegerilor, primul-ministru Jan Videnov a declarat că PSB a câștigat peste 70% din locurile de primari și acest rezultat va influența alegătorii în turul al doilea. Ivan Kostov, președintele UFD, a subliniat însă că alegerile locale nu pot fi câștigate fără a avea victoria în marile orașe. Succesul UFD în Sofia, Plovdiv și Varna, a mai spus Ivan Kostov, poate pava drumul UFD către o victorie în alegerile prezidențiale din 1996.

Participarea la vot a fost neașteptat de redusă, sub 60%, față de cca 75% la alegerile parlamentare din '94 și peste 90% la cele ținute în urmă cu 4 ani.

Alegerile s-au desfășurat fără incidente. Deși la Comisia Electorală Centrală s-au înregistrat cca 100 de plângeri (una dintre ele împotriva primului-ministru, care a votat în Plovdiv, orașul său natal, deși era înregistrat în Sofia), corectitudinea numărării voturilor nu a fost pusă la îndoială. Patru centre pentru sondarea opiniei publice au făcut o numărătoare paralelă a voturilor și peste 9.000 de observatori interni și 46 de observatori străini au supravegheat desfășurarea alegerilor.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitând la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunându-l în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12 (pentru dolari în contul 4020253230, pentru marci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițând un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni
- Europa occidentală:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
- Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
- Israel	60 \$	30 \$	15 \$
- SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor locale.

LA ÎNCHIDEREA EDIȚIEI

Starea sănătății domnului Coposu continuă să rămână gravă

La consultul efectuat în ziua de 6 noiembrie, Comisia de examinare medicală și supraveghere a stării de sănătate a domnului Corneliu Coposu, constatând necesitatea menținerii suportului ventilator artificial, a decis înlocuirea sondei de intubație oro-traheală cu o canulă de traheotomie, care permite o mai bună adaptare a suportului ventilator artificial la respirația spontană deficitară a pacientului. Intervenția chirurgicală s-a efectuat în bune condiții.

În aceeași zi, la ora 22.00, a sosit în țară prof. dr. Hans Macha, medicul care s-a ocupat efectiv de tratamentul domnului Coposu în Germania. Dr. Macha a prezentat

Comisiei dosarul medical complet al domnului Coposu. Comisia medicală în consult cu dr. Macha au stabilit: bolnavul se află în stadiul avansat al unei suferințe pulmonare mai vechi, singura modalitate de tratament paliativ fiind la ora actuală „dezobstrucția bronșică pe cale endoscopică”.

În dimineața zilei de 7 noiembrie, s-a efectuat intervenția endoscopică bronșică de către prof. dr. Macha și dr. Mangiurea. În urma consultației de la ora 15.30, dr. Macha a constatat că organismul pacientului a suportat cu bine operația, însă pe ansamblu starea sănătății domnului Coposu continuă să rămână gravă și nici nu este de așteptat ca ea să se îmbunătățească în următoarele zile.

Comisia medicală continuă măsurile de urmărire și tratament intensiv. (IULIAN ANGHEL)

Redacția: Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU; Redactor-șef adjunct: RODICA PALADE; Publicist comentator: ANDREI CORNEA; Șef secție politic: HORĂȚIU PEPINE; Șef secție social: OANA ARMEANU; Grafician: DAN PERJOVSCHI; Tehnoredactor: ALEXANDRU CIRIP; Secretar general de redacție: CEZAR PAUL-BĂDESCU; Secretar de redacție: GEORGETA DUCMAN; Corectori: RADU DOBÂNDĂ, LUCIAN PIUCA; Șef serviciu financiar-contabil: ELENA MANOLACHE; Șef serviciu difuzare: MIRCEA IONESCU; Difuzare: CONSTANTIN SATALLA; Procesare text: IULIAN STOIAN.

Rubrici permanente: ILEANA MĂLANCIOIU (eseu), N.C. MUNTEANU (comentariu politic), ILIE ȘERBANESCU (comentariu economic), FĂLUCĂ STROIE-BRUMĂRIU (Parlament), MARIAN CHIRIAC (săptămâna politică), CEZAR BALTAG, HARI KULLER (istoria religiei), DAN C. MIHĂILESCU (cronică literară), MAGDA CĂRNECI, ERWIN KESSLER (cronică plastică).

Corespondenți: IOAN MUȘLEA (Cluj), DANIEL VIGHI (Timișoara), DINU MIHAIL (Chișinău), ION MIRON DAMIAN (Paris), ADRIAN NICULESCU (Milano).

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHNEA BERINDEL EMIL HUREZEANU, VLADIMIR TISMĂNEANU, MIHAI ȘORA, GABRIEL ANDREUSCU, SORIN ANTOH, H.-R. PATAPIEVICI.

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22”. Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie **ISSN-1220-5761**